

יִיִדישע

פֿאַלקס-צײַטונג

29 April 1903.

פערלאג "פאלקס-בילדונג" ווארשא.

ב' אייר תרס"ג.

אינהאלט: פאליטישע ענינים. — נייעס פון דער וואך: I וועלט נייעס; II יידישע נייעס; וועגען דער קאלאניאל-פאנק. — דער פראצעס וועגען דרייפוס. — א צערווארפענער מופת; יהודה שטיינבערג. — די מלכה שבת (שיר); ש. רערנער. — דאס לעבען זיך געמען: ש. בעלענקי. — הרבן ביתר; ש. ש. ש. — א פרייז אין דער רעראקציע; א לעזער. — ערקלערונג: בני ציון.
יידישע פרויענוועלט: I אלגעמינע נייעס; II יידישע נייעס. — א קאכשולע אין ניו-יארק; ל. ר. — מודעות.
פעליעמאן: פויער; ד'ור פרישמאן.

1961 5-8
K. W. Bornstein, Warschau, Pawia 40f
פערלאג-פאנק-אין-ווארשא
1885 יארטא-אין-ווארשא
1885 יארטא-אין-ווארשא

עולם המזן

עתון שבועי מצויר לבני הנעורים.

המזל: העורכים:

הוצאת "תושיה" בורשה. א. ל. בן-אביגדור וז. ל. גרדון.

העתון המצויר האחד בספרותנו בכלל והיחיד ומיוחד לבני הנעורים שלנו בפרט.

שפת ה"עולם קמן" קלה ושבועית והסגנון נאה ומלבב.

ה"עולם קמן" הוא מנוקד כלו.
כל גליון מלבד שהוא נעים לקריאה ומלבב את נפש הקוראים הקטנים והצעירים, נהנו גם מעין חריסמומטיה מצוינה ללמוד שפת עבר. העתון נדפס על נייר יפה ובדפוס מהודר והתמונות מצוינות ביפין וטובין.

מחירו 4 רובל לשנה

2 רובל לחצי שנה, 1 רובל לרבע שנה.

חותמים לשנה שלמה (מראשית שנת תרס"ג או מראשית שנת האורחים) יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם. דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה ושני הרובל הנותנים כראשית הרבע השני.

כתור הוספה מיוחדת ל"עולם קמן" ירחון פרדגוני בעד הזורים והמורים בשם:

"הפרדגונ"

בו יבואו מאמרים בכל מקצועות החנוך וההוראה, החדשות במקצוע החנוך, החנוך העברי ביחסו אל החנוך הכללי, כרוניקה מעולם ההוראה העברית והמורים העברים, בקרת ספרי הלמוד והקריאה לבני הנעורים, לשכת מוריעין (ביוורא) בעד הזורים ובתי ספר המבקשים להם מורים, ובעד מורים המבקשים להם משרות ומקומות להוראה ועוד.

מחיר "הפרדגונ": 3 רובל לשנה, 1.50 רובל לחצי שנה, 75 קאפ. לרבע שנה. לחותמי "העולם קמן" 2 רובל לשנה, 1 רובל לחצי שנה, 50 קאפ. לרבע שנה. פרוספקט מפורט ע"ד ה"עולם קמן" והפרדגונ ישלח חנם לכל דורש. האדריסה:

Издат. „Tyshia“ - Варшава. — Verlag „Tuschija“ Warschau

בע"פ: נובולפיקי 7 מעון 9.

4-3

הוצאת "תושיה" ורשה.

לראשית למורים ולשעשועים:

קאפ' רוב'	
20	1) אלפא-ביתא מצוירת בצבעים עם 24 ציורים יפים ואותיות הכתיבה
30	2) דיטא, מדבקת על נייר עב . . .
60	3) דיטא מדבקת על גורי נייר עב קטנים, כהכת נייר
60	4) אלפא-ביתא ממולטלת, מדבקת על גורי עץ קטנים, ערוכה בתכת נייר
50	5) דיטא, מדבקת על גורי נייר קטנים, כנ"ל
25	6) אלפא-ביתא מצוירת בצבעים עם 82 ציורים יפים
35	7) דיטא, מדבקת על נייר עב . . .
50	8) דיטא, במחברת קטנה ונאה . . .
1	9) דיטא, ערוכה בקוביות, בתכת נייריפה

Издат. „Tyshia“ Варшава.

Verlag „TUSCHIJAH“ Warschau.

193

5-8

בית מסחר הספרים של הוצאת "תושיה"

נמצאים להמכר

הספרים מאת ישראל יוסף סירקים.

א) רוח חדשה (ספור) נדפס בדפוס משוכה ועל נייר טוב, מחזיק 11 בויגען; מחירו רק 50 קאפ' (תחת המחיר הקודם 75 קאפ') עם המשלוח 66 קאפ'.

ב) אסתר או אל ארץ החדשה (ספור מחיי היהודים) מחירו 20 קאפ', עם פארטא 26 קאפ'.

ג) שלל צבעי החיים (תמונות מחיי היהודים בזמן ההוה) מחירו 15 קאפ' ועם פארטא 20 קאפ'.

ד) כתבי נזכר (ספור) מחירו 10 קאפ', עם פארטא 15 קאפ'.

להקונה את הספרים הנ"ל ביחד — מחירים רק 1 רובל עם פארטא.

Издат. Tyshia Варшава. Verlag „Tuschijah“ Warschau.

פון

מרדכי קאצענעלענבאגן אין ווילנא

(עקסעסמירט שאן 50 יאהר).

איך רעכען פיר איבריג צו לויבען און רעקלאמירען מיין בוכהאנדלונג, וועלכע עקסעסמירט שאן ווא לאנג און האט זיך א שטוב ערווארבעט, די פיעלע און גוטע אונזערע אויסגאבען, הן אין העברעאיש הן אין זשארגאן, וועגן די בעסטע ערות דערויף, איך מאך נור אויפֿ מערקאם, דאס די לעצטע צייט האט זיך מיין געשעפט פיעל אויסגעבעסערט און פערנערער געווארען מיט פיעל העברעאישע און זשארגאנישע ביכער, וועלכע וועגן ערשיינען דורך מיין פערלאג, און שטענדיג געפינט זיך אויפֿן לאגער א גרויסער אויסוואהל פון אלע זשארגאנישע בעסטע ביכער, פון די בעסטע בעריהמטע שריפטשטעלער.

אויך געפינט זיך אין מיין בוכהאנדלונג אלע ספרי חנוך ולמוד (אוצעבניקעס) מכל הפערלאגען; ספרי מליצה ושיר, ספרי פלפול ודרוש וכל מיני רומעל מכל בתיהרפוס הן ממדינתו והן מחוץ.

איך פערקויף צו ביליגע פרייען די אלע פאל-גענדע ביכער פון מיין אייגענעם פערלאג:

כל שירי גארדאן פרייז מיט פארטא 7 רובל.
ספרי פרץ סמאלענסקין פרייז 18.90 רובל מ"פ
בית הספר השלם מיט רוסיש און זשארגאן חלק א' 50 קאפ'; חלק ב' 60 קאפ'; חלק ג' 90 קאפ';
בית הספר השלם מיט רוסיש חלק א' 40 קאפ'; חלק ב' 55 קאפ'; חלק ג' 80 קאפ';
מטמון הילדים חלק א' 60 קאפ';
המחנך השלם מאת גדליהו סופר מיט רוסיש און זשארגאן 80 קאפ'; מיט זשארגאן אליין 60 קאפ';
יעצט איז ערשיינען דורך מיין פערלאג די נייע אוצעבניקעס:

תעוקת לבית רבן פיר אנפערנער, פרייז 15 קאפ' מיט פארטא.
פרדס הילדים פיר אנפערנער, מיט פראכטפאלע איילוסטראציעס, גראסארטיג געדורקט, פרייז מיט פארטא 50 קאפ'.
בוכהנדלער און ציוניסטישע אגודות בעקומען פראצענט. 187-10-4

אדרעסע:

Въ книжный и картинный магазинъ М. КАЦЕНЕЛЕНБОГЪ, г. г. Вильна.

וויכטיג פיר ארויסגעבער, מחברים און לעזער

די בוכבינדעריי און גאלאנטעריי-ארבייט פאבריק „טרוֹד“ ТРУД, פון א. קאמען, ווארשא, סאלא 10 נעהמט אן פערשיידענע פראכט און איינפאך ארבייטען צו זעהר מעסיגע פרייען, די בוכבינדעריי האט אלע נייעגע מאשינען, די נייעסטע און שענסטע ארגאמענטע און שריפטען, נעהמט אן בעשמעלונגען אויף איינבינדען און בראשירען גאנצע אויפלאגען, ביבליאטעקען, האנדעלסביכער, שולביכער א. ו. ו.

בעזאנדערס פערפערטיגט פראכט-בענדער אויף פרעזענטען

שטענדיגער בוכבינדער פיר פערלאג „הושיה“ און „אחיאסף“ און פיעל אנדערע.

זיך צו ווענדען שריפטליך און מינדליך אן

164 A. Камень, Варшава, Сольная 10. 10-9

עס איז איצט ניי ערשיינען

„פרצ'ס בלעטליך“

א זאמלונג פיר ליטעראטור, געזעלשאפט און עקאנאמיע.
געמאלט ערצהלונגען, געדיכטע, פער-ליעטאגען, קריטיק, וויצען, אפאריומען, און פאפולערע וויסענשאפטליכע ארטיקלען מיט אבבילדונגען פון פערשיידענע בעריהמטע שרייבער. דער זשורנאל קענט-האלט 580 זייטען אין צוויי בענדער, פון געדורקט. פרייז פאר ביידע. בענדער בלויז 1 רובעל מיט פארטא.
צו בעקומען אין בוכהאנדלונג

Я. Лидский Варшава, Налеваки 38.

קאטאלאג פון פערשיידענע זשארגאנישע ביכער, גאטען פיר פירעל און פיאנא און פון בילדער ווערד נאך פערלאג פריי געשיקט. 195 3-3

Зеркальный фабрикантъ ЮДКА ВЕЙНБЛАТЪ, Варшава, Слнзская 22.

עספעקט אלע סארטען פערטיגע שפיגעל, אויך אלע צוראטען פיר שפיגעל פאבריקאנטען, צו גראסע און קליינע פאבריקאנטען. די בעסטע עצות אין די פאבריקאצאנסגעשעפט אנגעלעגענהייט. ביליגסטע פרייען. 104 25-12

אימוזסט אהן געלד !!

שיקט מען יעדען א ביכעל וועגען שניידען און ניהען אלערליי מלבושים. אדרעס: Г-жъ Вертъ Найдичъ, Варшава.

170 ד"ר י. אלאפין 12-8

ווארשא טלאמאצקי 1.

בעהאנדעלט הויט, ווענערדישע קראנק-הייטען און מענערשוועכע, נעמט אהן ביי 10 אוהר פריה און פון 5 ביז 7 נאכמיטאג, פרייען פון 4 ביז 5 נאכמיטאג.

י. שעקמאן ווארשא.

פאבריק פון וילבער 84 פראבע

(128) עט פלאטעוואארען. 50 16

Варшава, Налеваки № 20. Я. ШЕКМАНЪ

ТОЛЬКО нѣсколькими рублями можеть каждый завести постоянный хороший заработокъ у себя дома. Объяснение бесплатно. Адресъ: Я. Найдичъ, Варшава.

בניית מסחר הספרים של האחים לעווין עפשטיין ושותפיהם

ווארשא, גענשא נומר 5.

נמצא להמכר יותר משלשת אלפים מיני ספרים מכל המקצעות והם: חומשים מחזורים, סדורים, שו"ת, דרוש, פוסקים, שס"ם ואלפסין, ספרי למוד, מליצה, מחקר, שיר והספרות היפה; ספרים בוארגאן. בית-המסחר הנ"ל ממלא רצון הקונה עצמו. אדרעס:

Ком. тов. Братъевъ Левинъ-Эпштейнъ и Ком. Варшава, Гусья № 5.

Ком. Ges. Gebr. Lewin-Epstein & Co., Warschau, Gesiastr. 5. 11-8 168

קאטאלאג מפורט יצא לאור, מחיר 20 קאפ.

Интересный и наилучшій подарокъ себѣ и знакомымъ.

Не дорого и красиво и каждому доступно воспользоваться этимъ случаемъ. Только за 1 р. мѣдная надверная доска, красиво гравированная (имя, отчество и фамилия заказчика) черной эмалью, весьма красиво и изящно отфѣланная и отполированная. Имѣется также большой выборъ усовершенствованной домашней типографіи по самымъ дешевымъ цѣнамъ. Каждому доступно подарить себѣ и дѣтямъ, можно самимъ составить разные тексты. Мастерская также изготовляетъ всевозможные каучуковые штемпеля, сургучныя и рельефныя печати, по умѣреннымъ цѣнамъ. Пріѣзжимъ мастерская изготовляетъ заказы въ продолженіи 2 часовъ. Иностранцамъ высылаются налож. платежомъ на 35 коп. дороже.

Адресовать:

Варшава, мастерская штемпелей Великсона Рымар-ская 3, (рядомъ съ Государственнымъ банкомъ).

Требуются агенты. Каталогъ высылается бесплатно.

אָנזען די אָרעסע קאסט 20 קאפּ.
40 העלער.

די זיינע און די אלבאניער האבען געשאסען דעם רוסישען קאנזול שמשעברין אין מיטראוויץ און איז דערפון געשטארבען, האט געמאכט א גרויסען רושם אין אייראפא און נאך מעהר אין רוסלאנד. די רוסישע רעגירונג האט ווידער אריינגעשיקט איין אנהער צו די פולנארישע רעגירונג און האט איהר מתנה געווען, זי זאל אויסהערען צו רייצען דאס פאלק צו א מרידה. די רוסישע רעגירונג ווייסט נאנץ גוט, אז די האנדעלס-אגענטען, וואס די פולנארישע רעגירונג שיקט אין די מאקעדאנישע שטערט, העצען אויף דעם עולם. אראיה, אז קוים איז דער גייער פולנארישער האנדעלס-אגענט געקומען אין דער שטאדט בעטילע איז דארטען די מרידה שטארקער געווארען. אויב די אנהער וועט ווירקען איז נאך אבער א שאלה. די פולנארישע רעגירונג מיינט א פנים, אז מעהר ווי רוסלאנד וועט זיך נישט אריין-מישען אין דער מאקעדאנישער פראגע און רוסלאנד גופא וועט אויף נאר אבקומען מיט די אנהער, אבער נישט מעהר; די איבריגע מלוכות, אזוי מיינט וועגינסטענס פולנאריע, וועלען זיך אין דעם נישט מישען, אזוי ווי זיי האבען זיך אמאל אריינגעמישט. פולנאריע זעהט, אז אייראפא וועט אפילו איין איינציגען סאלדאט נישט לאזען פאלען, וואו וי וועט נישט באלד זעהען, אז זי וועט דערפון האבען גנצען. פולנאריע האט אבער אין דעם שטארקען טעות, אייראפא קאן נישט אזוי לאזען די לאגע אויף דעם באלקאן האלב-אינזעל, אויב זי וויל נישט, אז דערפון זאל ארויסקומען איין אלגעמיינע אייראפעאישע מלחמה. אייראפא מוז בעצייטענס איינגלעשען דעם פייער באלד ווי עס ברעכט אויס און עס נישט לאזען ווייטער קומען, און דאס וועט זי אויך טון. ווען זי וועט זעהען, אז די פגה איז גרויס, אזוי ווי זי האט געטאן נישט לאנג מיט חינא, ווען די מרידה איז דארטען צו שטארק געווארען. כמעט אלע מלוכות, וואס האבען גענומען איין

פאר א יאהרען נאך דער גרויסער שרפה, וואס איז דארט געווען. נע-
ווענדעט מיט א בקשה צו דער רעגירונג, אז מען זאל איהר לייזען
א האלבען מיליאן, בכדי צו העלפן די ארימע נשרפים. די ראווע
בקשה ווערד איצט בעטראכט אין פינאנץ-מיניסטערייס.

— נישט לאנג איז אין פעטערסבורג ווידער געווען א העב-
רעאישער אבענד. דער פאראן דור נייצבורג, וואס האט געלאזט
מאכען דעם אבענד אין זיין וואהנונג, האט דעם אבענד געעפענט מיט
א קורצע רעדע. אין דער ליטערארישען אבטיילונג האבען איין אנטייל
גענומען דיר ר. קאצענעלסאן, וועלכער האט פארנעמליכענט זיין
ערצעהלונג ליל שמורים. ה' ליפמאן האט פארנעמליכענט פון מאנוס-
קריפט פרישמאנים א שיר. דער כהן' און נאך אנדערע שירים זענען
געלייזענט געווארען. דעם אבענד האבען געמאכט די חברה "חובבי
שפת עבר" און א העלפט פון דער הכנסה וועט געהערען צו די נא-
ציאנאל ביבליאטעק אין ירושלים.

— ווי די צייטונגען שרייבען קאן מען האפען, אז היינטיגעס
יאהר וועלען די תבואות אין די יודישע קאלאניעס אין רוסלאנד געראטען און
די קאלאניסטען וועלען קענען בעצאהאלען זייערע חובות, וואס זיי האבען
זיך אין די יקרות-יאהרען איינגעשולדיגט.

— די חברים פון דעם בידען-קאמיטעט אין ניקאלאעווי
האבען געשיקט דעם דער עמסען קיין פעטערסבורג, וואו ער זאל
זיך משתדל זיין צו בעקומען איין ערלויבניש, צו עפענען אין ניקא-
לאעווי א האנדעלס-שולע אין אויב עס וועלען בלייבען ליידיגע ערשער,
ווייל עס וועלען נישט זיין אזוי פיל קריסטליכע שולער, זאל מען
צוגעמען יודישע שילער מעהר ווי דעם בעשטימטען צאהל.

— דער סענאט האט ערקלערט, אז די יידען, וואס האבען
נישט דאס רעכט צו שטענען זיך אויף תמיד אין דעם דאן-ראיאן,
קענען פונדעסטוועגען דארטען זיין א קורצע נישט קיין בעשטימטע צייט.

— דער באנקירט פאליאק אויס מינסק האט אבעמאכט מיט
די דארטיגע קאזבים, אז זיי זאלען פארקויפן די ארעמע לייט, וואס
וועלען פון איהם ברענגען א קוויטעל, א פונט אָבטען-פלייש פאר 10
קאפעקען, די איבריגע ביי 25 קאפ, וועט ער בעצאהאלען.

— דער יודישער גראווער ישראל ראחומאווסקי, פון וועלכען
מיר האבען אין פאריגען נומער געשריבען, איז שוין אנגעקומען אין פאריז.

חנפ'עט אויף דער דייטשער קיינער און מיט איהם די גאנצע דייטשע
פרעסע. די דייטשע צייטונגען לויפען די לעצטע צייט זעהר דעם
אמעריקאנישען פרעזידענט רוזוועלט, האטש אין זיין בוך, וואס ער
האט נישט לאנג ארויסגעגעבען און אין זיין לעצטע רעדע, וועלכע
ער האט געהאלטען אין מישיקאגא, האט ער אויסדריקליך געזאגט, אז
ער וועט בעשיצען מיט אלע זיינע כחות דעם געזעץ פון מאנראע.
וועלכער זאגט: אמעריקא פאר די אמעריקאנער, און וועט קיין פרעמדע
רעגירונג נישט לאזען צוגעמען אפילו איין שפאן ערד.

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

— דעם 6-טען (19) אפריל איז אנגערוארטעט אין אייניגע געגענדען
אין דייטשלאנד און רוסיש פוילען ווידער ווינטער געווארען, גרויסע
ווינטען מיט שנע, אין בערלין זענען פיערע צעהנדליגע מענשען געראטעט
געווארען דורך דעם שטורם-ווינט, אין די אומגעגער פון קאליש,
טשענסטאקאו און דאמבראווע האט דער שנע פארדעקט די פעלדער
איין ארשין אין דער הויך, פיעלע אייגענפאהר-ציגע האבען זיך אבע-
שטעלט און פארשפעיט אבער דעם.

— דאס מיניסטערייס פאר פאלקס-ביזנעס האט ערקלערט, אז
אלע קענען צוקומען צום עקזאמען אלס לעהרלינג אין איין אפטייט
און א שום חילוק ווי אלט ער איז.

— פאריגע וואך איז אין ווארשא געווען איין אספה אויף וועלכע
מען האט זיך איין עצה געהאלטען וועגען בויען א שולע פאר קונסט
אין ווארשא.

II. יודישע נייעס.

רוסלאנד. דער יודישער גביר ל. בראדסקי אין קיעוו האט
געשאנקען 14,000 רובל אויף איינע פון די קיעווער האנדעלס-שולען.
סך הכל האט שוין דער וועלכער גביר מנדב געווען אויף דער דא-
זיגע שולע 150,000 רובל.

— די יודישע שטאט-פערזאנלעכע אין באברויסק האט זיך

פֿעלִיעט־אָן

פוטער.

אלליין בין איך א הערמער. העלים האט, נאך דער לעצטער
פאלקסצעהלונג 5595 איינוואהנער, 5594 פון זיי זענען נאראנים, אזוי ווי
די גאנצע וועלט ווייסט, און נאר איינער-מיין עניוה ערלויבט מיר
נישט צו זאגען, ווער דער איינער-איז-איז א קלוגער, אז מען פרעגט
א העלימער: פון וואנען נעמט איהר' שטויסט ער זיך באלד אן און
ענפערט ברונו: נעמט איהר קלוג' איך אבער, דער איינער אין גאנץ
העלם, בין טאק דארט אויך ראש-הקהל, גבאי, פבל-מבל-בל און
דער נאנער רעדעלספירער. — אבער נישט דאס מיין איך צו דער-
צעהלען, איך מיין נאר אייך היינט צו דערצעהלען פון איינער בע-
ריהמען פוטער-האנדעל.

די נאך איז פשוט, אזוי ווי העלים האט פיעל בהמות (בהמות
ממש, קור, ציענען וברומה: איך בין קיין שום בהמות נישט אויסגען),
האנדלען אלע ביי אונז מיט פוטער, פון דער פרייה בין אין די טיעפע
נאכט אריין הערסטו נישט מעהר און זעהסטו נישט מעהר ווי פוטער,
אלט און יונג, גרויס און קליין, אלעס, אלעס האנדעלט מיט פוטער.

מען צאהלט חובות מיט פוטער, מען לייזט א גמילות חסד פוטער,
מען גיט א טאכטער גרן פוטער, מען גיט נדבות פוטער, מען האט
אזוי פיעל פוטער, אז מען ווייס נאר נישט, וואס מיט איהר צו טון.
על כל צרה שלא תבוא האט מען פוטער, אויף א דערקיהלעניש גיט מען
פוטער, אויף א מיחוש אין די אויהרען גיט מען פוטער, און קומט עס
צו א בלל-זאך, פארשטעהט מען שוין פון זעלבסט, אז עס וועט ארויס-
קומען פוטער. — אבער נישט דאס איז דער עיקר, דער עיקר איז,
אייך צו דערצעהלען פון די גרויסע קעלטען און די שרעקליכע פרעסט,
וואס מיר האבען אים היינטיגען יאהר אין אונזער העלים געהאט.

מילא בונגע די קעלטען און די פרעסט, איז קיינער דאריין נישט
מחולק, אלע פילוסופים און אפיקורסים, און אפילו אלע עקשנים וועלכע
האבען א הנאה אלעס אבצולייקענען און צו זאגען אלרייט קאפיר, האבען
אים היינטיגען יאהר שוין געמוזט זיך מודה זיין, אז קעלט איז טאק
קעלט און פראסט איז טאק פראסט, אמת, על פי חקירה קאן מען
גענווייזען, אז קעלט איז אפילו נישט מעהר ווי א נאטור-זאך און עס
האט א שטיקל שייכות מיט די לופט, און מיט די ארבע, יסודות, ווי
עס שטעהט געשריבען אין ספר הברית, ער פי פילוסופא קאן מען
גענווייזען, אז אייגענטליך האט קעלט א שליטה נאר אויף די רמיח
אברים אין שסי'ה גידים, נישט ווייטער, און וויל מען נאר, קאן מען זי
בעצם ביי זיך און הארצען מבטל זיין, אזוי ווי ניוואלט נאר נישט

ענגלאנד. דער יודישער שריפטשטעלער אין דער ענגלישער שפראך ה' ישראל זאגט ווייל אז ארום אין דער "טיימס" מיט איין ארטיקל גענען דעם, וואס די חברה "ק"א" וויל איבערמאכען די תקנות פון דער חברה לויט די פאררעדענונג פון באראן הירש. ער ווענדעט זיך צו די ביידע פארלאמענטן, מען זאל נישט לאזען פאר-שווערען דעם איינציגען יודישען פאנר, מיט וועלכע מען קאן די יודישע פראגע אפהעלפען, אויף תמיכות און נדבות, וואס קענען נישט דעם אלגעמיינעם יודישען צושטאנד פארבעסערען.

— דער "הדל" שרייבט, אז די "ק"א" האט פריער צו העלפען מיט דעם באראן הירש געלד דעם פראקטישען ציוניזם און מחמת דעם וויל זי איבערמאכען די תקנות פון דער חברה.

אמעריקא. די פראגע צו בעזעצען יודישע פאמיליען אין בראזיליע וועט מען מאכען אין ניו-יארק, צוערשט וועט מען דארט בעזעצען 50 יודישע פאמיליען און אויב דער ישוב וועט דארטען געראטען, וועט מען דארטען בעזעצען נאך אדך יודישע פאמיליען.

— די חברה צו פארשפרייטען לאנד-ארבייט צווישען יודען האט געשיקט 65 יודישע פאמיליעס אויס משיקאגא נאך צפון דאקאטא. די חברה האט געלייגען די קאלאניסטען 18,000 דאלאר, די קאלאניסטען זעלבסט האבען 40,000 דאלאר. זיי וועלען בעקומען א שטח ערד, וואס האלט 5440 אקער.

טערקיי. פון קאנסטאנטינאפאל איז מען מורע, אז דער סולטאן האט געשאנקען די שטאדט יפו אפלאך דערויף צו בויען א ציוניסטישע שולע.

רומעניע. דער רומענישער פארלאמענט האט געשאנקען צוויי לעבעדיגע יודען בירגער-רעכט. מיר האבען אויסגעשטריכען דאס ווארט לעבעדיגע, ווייל עס האט פאסירט, אז די רומענישע רעגירונג האט געשאנקען בירגער-רעכט נאר געשטארבענע יודען.

מצרים. די יורשים פון דעם פארשטארבענעם באראן אליהו די-מנשה פון אלכסנדריה האבען בעשלאסען צו גרינען אויף זייער פאטערס נאמען א פרייט פאר יתומים און פאר קראנקע, וועלכע מען קאן נישט אויסהיילען.

דעם טיש אעלכע באשעפטיגטען וועלכע מען רופט געוועהנליך מענשען, און מען הייבט אהן צו רעדען און צו רעדען, צו מענהען און צו מענהען צו פרענען און צו ענפערן, ביז מען הערט אויף און מען שווייגט—רופט מען דאס אסיפה.

ובכן האבען מיר אויך אין אונזער שטעטל געהאט איין אסיפה. פארשטעהט מען פון זעלבסט, אז דער פרעזידענט, דער וואס זיצט אייבען אן, בין איך אליין געווען.

דאס ערשטע איז געווען, איך האב געקלינגען מיט דעם געקל, אלע האבען געקוקט און געשוויגען, איך האב מיד אויפגעשטעלט און געזאגט: די אסיפה איז געעפנט! דאן האב איך מיד ווידער אנגעהויבן געזעצט און האב נאר נישט געזאגט. דאן האב איך מיד ווידער אויפגעשטעלט און האב געזאגט צו מיר אליין: "איך בעט אים דאס ווארט", דאס הייסט: איך פארלאנג צו רעדען, אין תיבה האב איך מיר גע-געבען די ערלויבעניש צום רעדען.

אזוי אז איך אייך זאגען, אז די דינים פון אסיפה זענען נאר נישט אזוי לייכט, ווי מען קאן מיינען, עס איז פיל גערינגער זיך אויסצולעגען אלע פרטים ווי צו פראווען אסאך און ווי אומצוגעהן מיט אסאך-שיסעל, צו וויסען וואו די וועג ליגט און וואו די חרובת, ווען נעמט מען די אויבערשטע מזה און ווען די אייבערשטע און ווען די צעפראכענע פון מיטען שווערער טויזנט מאל איז צו וויסען אקע

איז שוין געווען אין דעם מועדאם לובער און געוועהן די טראג. ער האט אבער דערווייל נאך קיין ווארט נישט געזאגט צו די פיעל צייטונגס-קאנספאנדענטען, וואס זענען געקומען זיך ביי איהם צו דער-קונדיגען ווער עס איז דער אמתער גראווער פון דער טראג.

חול המועד פסח איז געוועזען אין ווארשא אין וואל "הארמאניע" איין אלגעמיינע פארזאמלונג פון דער לעהרער-געזעלשאפט. נאכדעם ווי מען האט פארגעלענען דעם דין וחשבון פון פארזאמלונגעס יאהר, וועלכער איז אנגענומען געווארען פון דער פארזאמלונג, איז מען צוגע-טרעטען צו דער וואהל פון פרעסער-דאטעל פון דער געזעלשאפט, אנשטאט דעם פארשטארבענעם ה' נ. זאקס און דריי מיטגלידער פון קאמיטעט, 4 קאנדידאטען און 4 קאנסטראלארען, מיט א גרויסער צאהל פון שטימען איז אויסגעוועהלט געווארען אלס פארזיצער דער רעלי-גאנלעכער אין 6-טער גימנאזיע, דער סארלייפער יודישער צענטאר ה' ישראל אלפין, אלס מיטגלידער פון קאמיטעט זענען געוועהלט געווארען: עמיל פרוק, יעקב סערעסקי, פילמוס, אלס קאנדידאט-מען: ניסנוב, פארטער, שפאק, הירשהארן, אלס קאנסטראלאר-רען: האזענשט, פרידבערג, ברוך, פריינדער.

עסטרייך-אונגארן. דעם 14-טען אפריל איז אין מעראן גע-שטארבען דער בעריהמטער געלעהרמער, פילאנאף און פעלקער-פסיכא-לאג פראפעסאר משה (מאריץ) לאצארס.

דייטשלאנד. אין קאניץ האט מען געפונען די בייגער פון דעם געהרגעטען גימנאזיאסט ווינטער וואס מען האט בעשולדיגט אין דעם מארד יודען מיט עלילת דם און יודען האבען דארט פיעל געליטען דערפון. געפונען האט מאן עס אין קלאזעט פון דער שולע. די בייגער שטימען ריכטיג צו די איבריגע טיילען פון דעם דערמאנ-דעטענס קערפער, וואס מען האט נאך דעמאקט געפונען, עס שיינט יעצט, אז דאס איז אריינגעווארפען געווארען אין קלאזעט פון דער שולע אייניגע טעג נאך דער מארד-טאט, דער חשד אז דער רוצח איז געוועזען אלעהרער פון דער שולע, וועלכער האט געאיפערט דעם שילער ווינטער, אז ער האט א פארהעלטניס צו זיין פרוי, ווערד ראדורף פעסטער. עס איז יעצט צו האפען, אז דעריבער וועט ענדליך די גאנצע דונקעלע אפערע פון קאניצער מארד זיך דייטליכער ערקלערען.

זיין על פי פלפול קאן מען געווייזען, אז אייגענטליך איז קעלט אזא מין נאך ווי להבדיל צאהן-וועהטאג: מען מוז זי נאר קענען דערטראגען און דערווארטען זיך אויף דעם ווער, אבער וואס נוצט דאס אלעס? אז עס טרייטעלט די אברים, ווערען טאקי די אברים געטרייטעלט, אז עס קלאפען די ציידן, קלאפען זיי טאקי, אז עס ווערד איינעם געגליווערט דאס בלוט אין די אדערן, העלפט קיין המצאה נישט, מען איז ביי אונז נישט אים שטאנד די נאז אין נאס ארויסצווייזען, און וויינט מען זי נישט ארויס, און געהאלט מען זי בחדרי חדרים, קומט די קעלט אריין צו אונז אין דער היים און ווכט אונז בחדרי חדרים און געפינט דארט געפירד אונזער נאז און אונזערע איבעריגע ארימע זאג אברים, אז איין נאט מען זיך מרחם זיין—אבער דאס איז נישט די הויפט-זאך פון מיין היינטיגען שרייבען: די הויפט-זאך איז, אייך צו דערצעהלען פון דער אסיפה, וואס מיר האבען געהאט ביי אונז אין העלים פאר עטליכע וואכען.

די אסיפה איז געווען ווענען די קעלט און ווענען פוטער, מילא וואס קעלט איז, ווייסט איהר שוין: וואס פוטער איז, ווייסט איהר אויך שוין אביסל — בלייבט מיר נאר איבריג, אייך צו זאגען, וואס איין אסיפה איז, — מען שטעלט אונזעך אנדענס טיש, מען נעמט א גלעקל און נעצט דאביי אונזעך א מענשען, וועלכען מען רופט אויף אלע לשונות פרעזידענט אדער פרעזידענטאטל, מען נעצט ארום

וועגן דער קאלאניאל-באנק.

הער לעוואנסין, דער דירעקטאר פון די יודישע קאלאניאל-באנק, וועלכער איז נים לאנג געקומען צו פארהען פון לאנדאן, האט געהאט א געשפרעך מיט א קארעספאנדענט פון "המליץ" און האט אים איבערגעגעבן פאלגנדעס:

די באנק געשטעהט איצט, נאכדעם ווי מען האט אפגעריכטעט אלע קאסטען, וואס זענען אוועקגעגאנגען אויף עפענען פון באנק און איינאנדענוגען, פון א סומע אין 245,250 פונט שטערלינג. די באנק האט פאר זיך די צוויי ציעלען: איינס, צו גרינדען א פונדאטענט אום צו קענען קריגען דורך איהם דעם שטארקער, קאנצעסיס און פארשידענע פראנעס; צווייטענס: צוזאמענקלויפן די סומע געלד, וואס איז גייס אום צו קריגען דאס אלעס. דער ערשטער ציעל איז שוין עררייכט געווארען זאבאלד עס איז שוין געווען אין באנק די סומע, וועלכע איז געשטימט געווארען אין ספר-התקנות. דער צווייטער ציעל איז נאך נים עררייכט געווארען. די ספה פאר וואס אלע אקציעס זענען נאך נים פארקויפט געווארען איז, ווייל די קאפיטאליסטען, וועלכע קויפן אקציעס לשם מסחר, ווילען דאך נים קויפן אקציעס פון א נאציאנאל-באנק, ווייל זיי זענען נים זיכער אין זייער רוח (דיוידענד), און די וואס קויפן די אקציעס פון די נאציאנאל-באנק זענען נאר אויגעבט אריבער, נאציאנאליסטען, און קוים איז דער ציוניזם נאך נים איינגעדונגען אין גאנצען פאלק, האבען דערנױל די ציוניסטען נים געקאנט אויספון טעהר וויסעל זיי האבען אויסגעטאן ביז איצט. נאר סוף כל סוף, האפען מיר, וועט דאס פאלק אנערקענען דעם גאנצען ווערט פון די באנק און וועט זיך סטארען צו עררייכען דעם ציעל, צו וועלכען די באנק איז געשטימט געווארען.

דערנױל טאקט די באנק געשעפטען אזוי ווי אלע באנקען. דאך, ווייל דער עיקר איז זי געשטימט געווארען נישט לשם מסחר,

מאכט די באנק נאר אזעלכע געשעפטען, וועלכע זענען ווייט פון הויז, און פון די אלע געשעפטען, וועלכע מען האט געמאכט ביז איצט, קאן מען דעם קרן ארויסגעבען ווען מען וועט איהם נאר געדארפען.

די באנק איז שוין געקאנט אין די פינאנסען-וועלט און האט שוין צוגעוויזן פון אלע גרויסע באנקען אין אייראפא און אמעריקא. דאס איז זעהר וויכטיג פאר דעם ציוניזם.

די באנק איז שבת פארמאכט. נאר דאס שטערט איהר נישט אין די געשעפטען. אלע באנקען ווייסען שוין פון דעם און אז זיי האבען עפס א געשעפט צו איהר געבען זיי איהר איבער אדער פרייטאג אדער מאנטאג.

פון דעם פאריגען יאהר איז געווען רוח 2 $\frac{1}{2}$ %. נאר דער רוח וועט פריהער נישט געמיינט ווערען צווישען די אקציאנערען ביז עס וועט זיין די אלגעמיינע אספה פון די אקציאנערען. אום צו שפארען איבריגע קאסטען האט מען אפגעלעגט די אספה ביז צום קומענדיגען קאנגרעס אין באזעל.

די געשעפטען פון באנק געהען אלץ טעהרער און טעהרער און צוזאמען מיט דעם פארגרעסערען זיך די תקנות פון באנק. מען זאגט אויך דערפאר אז זאגאר די רוסישע באנקען זאלען איינגאהלען דעם דיוידענד די רוסישע אקציאנערען קענען די קופאנען פון די אקציעס. אויך סטארעט מען זיך מבטל צו מאכען דעם איסור אריינצופיהרען אקציעס אין רוסלאנד, און מען האפט דאס אין נידען צו עררייכען.

א פאדראבער בילאנס פון דער באנק וועט ווערען אפגעדרוקט אין אלע יודישע צייטונגען, גלייך ווי די קאנטראליארען פון דער רעגירונג וועלען ענדיגען זייער קאנטראלע.

אין נידען וועט אין יפו אויסגעפענט ווערען איין אפטיילונג פון דער באנק. ה' לעוואנסין וועט זיין דער דירעקטאר, און אין לאנדאן וועט ווערען דירעקטאר הער ה' רש,

געעהרטע הערען! וואס קאן מען טון קענען קעלט? וועלכע עצה איז פארהאנען? וואס פאר א מיטלען? וואס פאר אפראיעקטען? — איך רעכען, אז די איינציגע עצה איז, אז יעדער פון אונז זאל האבען איין אוינען, איך קאן דאס בעווייזען על פי שכל. אזוי ווי אהן איין אוינען איז קאכט און מיט אנגעהיטען אוינען איז ווארם, איז דאפון געדרונגען, אז ווען יעדער פון אונז וועט האבען אנגעהיטען אוינען, וועט ווארם זיין, האט איינער עפס ראקענען צו זאגען אלס געשעפטס-אדרונג אדער אנטראג אדער זאכליכע בעמערקונג? אלע האבען געשוויגען איינשטימיג.

איך האב געטרונקען אפאר שלוק וואסער און געקלונגען מיט דעם גלעקל. ביידעס צוזאמען, און האב געזאגט דאס ווארט "גע-שעפטס-אדרונג" און גערעדט אזוי:

מיידע געהרטע הערען! וואס איז אבער איין אוינען? איין אוינען איז א זאך, וואס ווערר געמאכט פון פארשידענע מאטעריאלען: פון לעהם, פון צינעל אדער פון קאכל'ס. ווער עס האט די דאוונע מאטעריאלען, איז נישט דא וואס צו רעדען: אוראי ובראי איז עס רעכט, ער נאך דאפון איין אוינען מאכען, וואס אבער זאלען מיר טון, וואס מיר האבען נישט אזעלכע מאטעריאלען? מיר מוזען מאכען פון דעם וואס מיר האבען, און אזוי ווי מיר האבען פיעל פוסער, שטעל איך דעם אנטראג, צו מאכען אוינענס פון...

פרטים וואס מען געדארף צו איין אסיפה: וואס איז רעכטס, וואס לינקס און וואס מיטען; ווען שטעלט מען איין אנטראג, ווען איז געשעפטס-אדרונג? און ווען איז א זאכליכע בעמערקונג? ביי וועלכעם מוז מען אויפשטעהן און ביי וועלכעם זיך אוועקנעצען; ווען מוז דער פרעזידענט קלינגען מיט דעם גלעקל און ווען טרינקט ער אפאר שלוק וואסער. מאכט מען דאס אלעס ריכטיג, נאך אלע דינים, פארשטעהט מען פון זעלבסט, אז עס איז נאר נישט משער צו זיין, וועלכע גרויסע חסדים און טובות עס קומען דאפון ארויס פאר'ן כלל ישראל. אבער דאס איז נישט דער עיקר, דער עיקר איז, אז איך האב גערעדט און גע-זאגט אזוי:

מיידע הערען! עס איז געוואוסט פון פיעל חקירה-ספרים און אפילו על פי שכל, אז קעלט איז א שלעכטע זאך, ווארעמקייט דאקענען איז א גוטע זאך, איך רעכען, אז קיינער פון אייך וועט נישט זאגען אנדערש. אויך די היידיגע חכמים זאגען: המפורסמות אין צרכים ראיות, און אזוי שטעל איך, דעם אנטראג "אנצוגעבען, אז אונז איז נעביד זעהר שלעכט, ווייל עס איז ביי אונז זעהר קאלט!"

מיין אנטראג איז געווארען אנגענומען איינשטימיג. איך האב געטרונקען אפאר שלוק וואסער (נאך דער ערשטער רעדע קומט נישט קיין גלעקל, נאר אפאר שלוק וואסער) און האב געזאגט אזוי:

בען: מחמת דעם, וואס איך האב נישט קיין צוואונגען צו די וועלכע שטענען זיך העכער פון מיר און הייסען מיר מאכען פאלשע דאקט- מענטשן, בעט איך, מען זאל מיר אפזאגען פון מיין שטעלע. דער בריף האט געמאכט א שרעקליכען אייגנדרוק אויף אלע אבגעארדעטע, ברייט אן, וואס איז געווען מיניסטער-פרעזידענט אין יאָהר 1898, לאַזט זשאַרען נישט ענדיגען זיינע רייד און דענעוועלעט, אז דער דענסט- מאַלדינער קריגס-מיניסטער גאָרדאָן האט דעם דאָזיגען בריף מיניסטאל גענומען די אנדערע מיניסטערען. קאוועניאק דארף זיך פרייהען, וואס מען האט מוחל געווען אלעמען, וואס האבען עפּים איין אַנטייל אין דעם ענין דרייפּוס, ווען נישט דאס וואלט מען אויף איהם געמאכט אַ משפט. דערויף האט קאוועניאק געענפערט, אז עס איז אַמת, אז פּעלליע האט געשריבען דעם בריף, אָבער ער האט עס נישט געקומען. דער לארס אין פארלאמענט ווערד שרעקליך גרויס, זשאַרע פארלאנגט, מען זאל מאַרנען ווייטער וועגען דעם ענין פער- האנדלען, דער נאנצער עולם איז זעהר אויסגעבראכט אויף קאוועניאק, אלע גרויפּען, אז ער האט דעם בריף פון גענעראל פעליע און האט עס קיינעם נישט געוויזען.

דעם צווייטען טאג האט זשאַרע ווידער געהאלטען אַרעדע וועגען דרייפּוסען און בעשולדיגט די רעגירונג, אז זי האט נישט גע- האנדעלט ענערגיש בשעת עס איז געווען דער משפט אין דעם זשאַרע דערמאנט דעם פאלשען דאקומענט, אין וועלכען עס זענען געשטאנען די ווערטער: „קאנאליע ד.“ דערנאך פארלאנגט ער פון מילרוא, וועלכער האט פארזיכערט, אז עס איז דא אַ בריף פון דייטשען קיינער, ער זאל זאגען ווער האט איהם דעם דאָזיגען בריף געגעבען. מילרוא וויל נישט ענפערען. דערנאך האט זשאַרע פאך- געלייגענט דעם בריף פון פעליע, וואס איז שוין אויבען דערמאנט. קאוועניאק איז זיך מודה, אז ער האט געקומען דעם בריף פון פעליע, נאר ער האט גערעכענט, אז מן הסתם האט פעליע דערויף חרטה און דעריבער האט ער עס קיינעם נישט געוויזען. זשאַרע רעדט ווייטער

וועלכער איז געווען דירעקטאר אין דער פירמא פיינפערט אין קעניגס- בערג. די באַנק האלט אויף דאס בעלד פון נאציאנאל-פאנדר אלס פקדון. די סומע פון נאציאנאל-פאנדר איז יעצט הונדערט פינפערטען טויזענט רובל. אויף ליגט אין באַנק פארשידענע סומען, וועלכע מען האט געגעבען, כדי צו גרינדען א יודישע אוניווערזיטעט.

אם ענדע האט ה' לעוואנטין מיטגעטיילט, אז זייענדיג נאָהענט צו דער צווייגטיגער פיהרונג קאן ער פארזיכערען, אז דער צווייגט געפינט זיך איצט אין אַ זעהר גוטע לאַגע און גיט פיעל גוטע האפנונגען.

דער פראצעס וועגען דרייפּוס.

אין פראנצויזישען פארלאמענט האט זיך דער ענין דרייפּוס-ווי- דער אנגעהויבען צוליב דעם וכו' איבער די וואהל פון דעם אָבער- אַרדענטען סענאט, וועלכען זשאַרע בעשולדיגט, אז בשעת די וואהלען האט ער פארשפרייט צווישען פאלק פראקלאמאציעס, אויף וועלכע עס זענען געווען אויסגעשריבען די ווערטער „דאס אויס- לענדישע מיניסטעריום“. די פנה פון די דאָזיגע ווערטער איז: דאס מיניסטעריום, וואס האט ערלייבט איבערצופסקענען דרייפּוסעם משפט. זשאַרע זאגט אין זיין רעדע, אז פאר אויסלענדער אין פראנקרייך קאן מען האלטען נאר די נאציאנאליסטען. ער דערמאנט אויף דעם בריף, וועלכען מען האלט, אז דער דייטשער קייזער האט עס געשרי- בען און פון וועלכען עס ווייזט אויס, אז דרייפּוס איז שולדיג. דער דאָזיגער דאקומענט איז פאלש. דער בעוואוסטער אַ גרי האט עס געפעלישט. אין יאָהר 1891 איז זאָ דאקומענט נאר נישט געוועזען, מען האט עס ערשט אין יאָהר 1897 געמאכט, כדי נישט צו לאזען איבערפסקענען דרייפּוסעם משפט. זשאַרע, רעדענדיג פון דעם פאל- קאוויגיק אַנזי, וואס האט זיך אליין דאס לעבען גענומען, דערמאנט דעם בריף פון גענעראל פּעלליע, אין וועלכען עס שטעהט געשרי-

— פון פוטרע? — האט זיך אנגערופען איין אלטער און האט זיך שטארק צעלאכט.

איך האב חפץ געקלונגען מיט דעם גלעקל און האב איהם אוועקגענומען. דאס ווארט.

אָבס, פערד, איינעל, העלמער, האב איך געשריגען, אַ חוצפא, אַ העז: אַ וואַי בורא וואלט זיין רעכט, אז מיר זאלען מאכען אלעס אויף ווי פיי לייטען. אָבער ברייבא, מוז מען מאכען פון דעם וואס מיר האבען. „מען מוז זיך שטרעקען נאך די רעקען, זאגט אַ גלייך ווערטל. קאלט איז: אייווענס מוזמען מאכען: אנדערע מאטעריאלען האבען מיר נישט: פוטרע האבען מיר — היינט איז דאך קלאר, אז מיר מוזען מאכען נאר פון דעם וואס מיר האבען.“

א געפולדער, א געשריי, א געלארס. די יונגע לייט זענען אלע פון מיין ציי: זיי זאגען, אבי מאכען: דער מענטש מוז דאך עפּים טון: ליידיג געהן און נאר נישט טון איז אַ וואַי נישט רעכט: אויף וועלען מיר האט עפּים האבען געמאן: זאל די וועלט זעהען, אז מיר זענען אויף וואס. די אלטע דאקעטען זענען אלע געווען קענען מיר. וואס נוצט אונז אל אונזער טון, אז עס האט קיין קיום נישט? וואס נוצט אונז צו מאכען אַ וואַך פון פוטרע, אז סוף סוף וועט זי שמעלצען? וואס נוצט עס, אליין זיך צו נארען און צו מיינען, אז מען האט כלומר'שט עפּים געמאן? — די אלטע האבען געטעהעט, אז פון פראק-

טיקא ווייסען זיי, אז פוטרע שמעלצט, און מסתא וועלען אויך אויווענס פון פוטרע שמעלצען.

עס איז דאך אָבער קאלט? האב איך געשריגען.

— פוטרע וועט דאך אָבער שמעלצען! האבען זיי געשריגען. אפיקורסים! שקצים! ווילט איהר אַבליקענען? אז עס איז קאלט? ווילט איהר לאזען יודישע קינדער אומקומען?

— חלילה! האבען זיי געשריגען. אָבער ס'ייזט, מאכען פרא- יעקטען פון פוטרע, וואס וועלען סיי ווי סיי שמעלצען?

„חמורים! האב איך געשריגען — אָבער קאלט איז? אויווענס מוזען מיר האבען? האט איהר נאך די העז צו מענה'ען דאקעטען?“

איך האב שטארק געקלונגען מיט דעם גלעקל און האב אנגער- הויבען צו רעדען מיט פייער. ערשטענס האב איך געוויזען, אז עס איז קאלט: צווייטענס אז מיר האבען פוטרע: דריטענס, אז דאס מא- כען אליין דערווארעמט שוין דעם מענטש: פערטענס, אז פוטרע, ווען זי ווערד געהארטעוועט, קאן זי האבען א קיום: פינפטענס, אז בשוין מוז מען האבען, און עס קאן געמאלט זיין, עס וועט נאר נישט שמעלצען: זעכסטענס, שאדטען קאן עס דאך קיינעם נישט: שוין די הייליגע חכמים האבען געזאגט: אס לא יועיל, לא חיק...

— בראווא! האבען געשריגען די יונגע לייט.

קינד-ווייז אן א חולשה. אפטמאל פלעג איך אויסשטארצען אפאר אויגען און פארטייעפן זיך אין געדאנקען. מער ווי אלדינגס פלעגען מיך פארנעמען פרייטאג-צו-נאכטס מיין מאמעס פעגשליכט. איך פלעג גלויבען, אז זייערע פלאמען שאקלען זיך מיט "בונה"; פארפיהרען עפס א "שטיק" מיט די אונרוהיגע שאטענס אויף די ווענט; און עס האט זיך מיר רך געוואלט דערנעהן דעם סוף, וואס מיינען זיי מיט זייער ווינקען, און וואס שרעקען זיך אזוי די שאטענס פאר די פעגשליכט...

און דעמאלט האט איהר געקאנט דערען צו מיר, און איך זאל גיט הערען: גאר מיין טאטענס א פאטש, פאר וואס איך זינג קיין זמירות גיט, האט מיך געקאנט ארויסרופען צו זיך.

א יאכץ פון א מיטער איז אפער נאך שטארקער פונ'ם טאטענס א פאטש:

— וויסט איז מיר! ער ווארגט זיך מיט א בייגדל!

איך האב זיך דערשראקען. אז די מאמע זאגט, איך ווארג זיך, מסתם וויסט זי! און אז מע ווארגט זיך — קאן מען דאך דער-ווארגען ווערען!

און די מאמע פרעגט מיך, אויב עס שטעכט מיך גיט אין האלז. איך הער זיך צו. עס דאכט זיך עפס ווי יא, אז שטעכט מיך גיט האב איך גענויס גיט געקאנט זאגען.

מע האט זיך גענומען קלאפען אין האלזענאקען גאר אהן רחמנות. איך האב אנגעהויבען דערפיהלען. מע האט מיך געחאפט און אוועקגעטראקען צום רופא, א גאהטער שכן. יענער האט מיר אריינגעשטיפט א חלב'ן ליכט אין האלז אריין, און האט געזאגט, אז שטעכט מיך שוין גיט.

דאך בין איך די נאכט איבערגעשלאפען אונרוהיג. זלע מאל האב איך זיך אויסגעחאפט: "גוואלד, מע ווארגט מיך! גוואלד א פיש וויל מיך איינשלינגען!"

א גאנצע וואך האט מיך די מאמע גיט געלאזט געהן אין חדר.

די אלטע מיט דער פראקטיקא זאגען אפילו: וואס הייסט איין אירואד? מיר האבען עס דאך באלד פון אנפאנג אייך געזאגט, אז אזוי וועט דער סוף זיין: ווען מען מאכט עפס פון פוטער מוז עס שמעצען, דאס אומגליק פון יודען איז, אז זיי מאכען אלעס פון פוטער, אלע פראדעקטען, אלע אונטערנעמונגען זענען ביי זיי פוטער. זיי בויען זייערע קהלות פון פוטער, זיי מאכען שולען פון פוטער, זיי פרעגלען זייער לעבען פון פוטער, אלעס, אלעס איז פוטער, מען מאכט אלעס אבי יוצא זיין, אבי זיך איינצורעדען, אז מען טוט עפס, וואכלי — זאגט רש"י, זיי האבען זיך געמאכט עסען. ביי אונז מאכט מען זיך עסען: מען מאכט מיט די ליפן און מען נארט זיך אב, אז מען עסט, קאן מען פון אזאלכעס זאט ווערען?...

איך אפער טענהע: נארישע יודען! אימליקליכע יודען! ווילט איהר נישט פארשטעהן, אז עס איז פארט קאלט?

אוי, ווי איז מיר קאלט...

דוד פרישמאן.

און פארלאנגט, אז דער פארלאמענט זאל מאכען א חקירה ודרישה וועגען דעם. קאוועניאק פארלאנגט מען זאל איהם לאזען רעדען, די אפגעארדענטע אפער פייפען איהם אויס.

דער אפגעארדענטער לאזי פראטעסטירט דערויף, וואס מע-וויל ווידער פון דאס גיי אנהויבען דעם ענין דרייפוס, ער איז זיך משתדל צו בעווייזען, אז די פאלישע מעלעגראמע פון דעם איטאליע-נישען אטאשע פאנארי קאן בעטראכט ווערען אלס איין אמת'ע הודאה אויף דרייפוסעס שולד. דער דעפוטאט, וועלכער האט בעטראכט דעם ענין וואס איז שייך צו די וואהלען פון סעוויטא לענט פאר, אז מען זאל די וואהלען ערקלערען פאר ריכטיגע. דער פארלאמענט האט מיט 281 שטימען געגען 228 דעם פארשלאג נישט אנגענומען. מען לענט פאר נאך אייניגע פארשלאגע און עס ווערד אנגענומען דער פארשלאג, וואס דער ראדיקאט שאפיואי לענט פאר, אנדער פארלאמענט זאל אויסדריקען דער רעגירונג זיין פער-טרויען און זאל ערקלערען אז דרייפוסעס משפט דארף אין קיין אנדער ארט ווי אין געריכט נישט בעטראכט ווערען.

א צעווארפענער מזבח.

זכרונות פון א גביר'ש מינר.

יענעם ווינטער האב איך במעט אינגאנצען פארבראכט אויפ'ן קראנקען בעטל. איידער איך בין פון איין קרענק ארויס, בין איך אין דער צווייטער אריין. "לעגען — האט מיין מאמע אויף מיר אפגע-שאקלט מיט'ן קאפ — לענט מען זיך גרינג; אויסשטעהן, שטעהט מען שווער אויף".

אנגעהויבען האט זיך עס פון א פיש-בייגדל פרייטאג-צו-נאכטס ביים טיש, אייגענטליך האב איך קיין בייגדל אין האלז גיט איינגע-שלונקען; איך האב גאר געקייטעט רויג פון פיש, און האב זיך דער-ווייל פארטראכט אויף די פעגשליכט. צו טראכטען האב איך פון

די אלטע לייט האבען אראפגעלאזט די קעפ.

פארשטעהט זיך פון זעלבסט, אז מיין פראדעקט איז אנגענומען געווארען.

וואס זאל איך אייד מאריד זיין? — די יונגע לייט האבען זיך גענו-מען צו דער ארבייט. מען האט געארבייט טאג און נאכט, עס זענען פארטיג געווארען די אויווענס פון פוטער.

צום סוף מוז איך אייד נאך דערצעהלען א קליינעם קוריאן: עס איז במעט נישט בדאי ראפון צו רעדען, ווי די אויווענס זענען פאר-טיג געווארען און מען האט אנגעהויבען צו הייצען, האבען זיי פלומערשט אנגעהויבען ביסלעכווייז צו שמעלעצען...

אפער מיר ביי זיך ווייסען, אז מיר האבען יוצא געווען. מיר האבען געטאן אקעס וואס איז געווען אין אונזער יבולת.

אנב האבען מיר אויך אויסגעשריבען עטליכע בעריהמעט א-ר-ביטעקטען. זיי זאלען אריינקלערען אין די זאך און אונז זאגען די סבה פון דעם שטיקל אומגליק, פאר וואס אלעס ביי אונז שמעלצט און האט קיין קיום נישט.

א סבה מוז דאך זיין!

איינער, א גרויסער געלערענטער, שרייבט שוין יעצט א גרויסע ספר, צו בעווייזען די אמת'ע אירואד.

געווען, ווען איך זאל נישט אזוי פייגל האבען "זאגעכטס" נאך פון מינדלויז אן!

א תענית-פאסטען — וועט מיר די מאמע נישט לאזן.

א נדבה געבען — איז דאך נישט מיינס! דעם טאטענס געלד!

איך וויל א מזבח מיט א קרבן אויף מיין חשבון.

אונז עס פאלט מיר איין א קשערער געדאנק: ס'נעמט פורים.

כ"ל אום געהן נאך א נדבה! איין ארימאן וועט מיר סתם גאט באשערען.

איך זאג דער מאמען מיין פלאן; זי טראכט אביסל איבער אונז

מוט א שפעק צו דער לופט. צו מיין גליק איז אין דרויסען געווען

א ליבע ווארעם, א ריינער הימעל אונז במעט א טרוקענע ערד! עס

זאל נאר זיין 'צו גוטען', האט זיך איטליכער פארוואנדערט אויף אזא

פריהעם פריהלינג אונז נישט פארגינגען זיך הנאה האבען פון איהם אהן

איבערטראכט.

אפגעוויקט מיר א חבר, פארבונדען דאס העלזל מיט צוויי

ווארעמע שאליקער, אונז ארויסגעצויגען אויף מיר די שבת'דיגע

הלבשה, האט זי מיר געגעבען א גרויסע פאטשיילע מיט אביסל מינג

אויף ארויס צו געבען, אונז געמאכט אויסגענוועניג א צעטל פונם

ביסל גבירים אין שטעטל, וואוהין מיר דארפען אריינגעהן. 'סעהר

זאגט זי מיר אן, זאלסטו נישט געהן! איין עושר וועט דיר צאהלען

פאר צעהן אריבער לייט.

אונז מיר צוויי קליינע בני יעקב'לעך מיט אויסגעקריינעלטע

פאה'קעלעך, אונטער קליינע קאשקעטלעך מיט גרויסע ראשעקעס,

אין לאנגע יודישע קאפאטקעלעך, מיט א פאטשיילע אין דער האנט,

האבען זיך געלאזט איבער דער גאס, עוסק זיין אין א מצוה אונז

בעטען א נדבה.

אייגענטליך גע'רעדט, בין איך נאר געגאנגען. איך בין דער

עיקר געווען. מיין חבר איז געווען א יונגעל פון א טאטען, וואס

פלעגט מיין טאטען צאהלען איין עסקא. מען האט איהם מיר צו-

געשטעלט נאר דערפאר, ווייל איינער אליין פאסט נישט. די פאטשיילע

האב איך געטראגען, נדבות האב איך געדארפט געמען. ער האט

נאר געדארפט רעדען פאר מיר, ווייל איך בין געווען א שטעטליכער,

אונז ביים ארויסגעבען האט ער געדארפט אכטיג געבען, ווייל ער איז

געווען א שטיק בעל-חשבון. אזוי אז אהן איהם בין איך געווען "נאר

נישט"; מיט איהם בין איך אליין געווען "צוויי".

דאס ערשטע הויז, וואוהין מיר זענען אריינגעגאנגען איז

געווען צו ר' גיסלען, מיין טאטענס א "צענויפגעלעגטער", א שטאדט-

בזר, א קאפ'דריעהר, א שטיק עושר אונז, מייער רעד זאלען איהם

נישט צו שווער זיין, א שטעטליכער גענער.

ער האט מיר דאס ערשטע — אויס ליבשאפט געוואהנליך —

א קניפ געטאן אין דער באק, אזוי, אז ס'האט מיר ביים הארץ

פארקלעמט. איך האב געוואלט ווייגען, נאר אויס דרך-ארץ האב איך

זיך צעלאכט.

נאכדעם האט ער זיך גענומען בייטען ביי מיר, גענומען —

געגעבען, געגעבען — גענומען, ביז ער איז ארויס מיט מיר קוויט. מיר

האט ער דעם קאפ פארדריעהט; עס האט זיך מיר געווינען, איך בין

אויף דער צווייטער וואך בין איך טאקי איינגעפאלען; אונז, נישט אויס-
געחילט פון איינעם, בין איך אריין אין אנדערען: דא איין אויער,
דא איין אויג, אויף "סקארלאטינע" האב איך געהאט א זכות רוקד
א האלב טיזל ברידעלעך מיט שוועסטערלעך, וואס האבען זיך
דערמיט איבערגעליפערט אויף דער אמת'ער וועלט; "זאלאמוכע"
האט מיר געקערט בירושה: אנגרייט צו חאפען א לופט איז שוין
געווען מיינס איין אייגענס.

איך האב געקענקט פריהער — וואכען, אונז נאכדעם — חרשים.
קיין שום זאך האט מיר נישט געקאנט ארויסרופען פונם בעט: נישט
יוסף מיט די ברידער מיט דער שיינער אסנת, נישט פרעה'ס וואנעס פון
קינדעריש בלוט, נישט די ליכטיגע געסלעך אין גשן, וואס איז געפאלען
אין איין צייט מיט'ן חשך פון מצרים; איך האב פארשטאנען, אז
מיינע חברים האלטען שוין ווייט. דאס ארגסטע שוין איבערגעקומען;
שוין אפער נאכ'ן מן אונז שלל. מע קעהר שוין צושיינען די בנדי
בהונה. נאר איך ליג אין בעט אונז קרעכץ — גלאט אזוי, אויסגענוועניג.
נישט דאקטוירים, נישט דאס חומש'ל פון חדר האבען מיר אויף
די סיס געשטעלט: א גרוס פון א פריהען פריהלינג, א שטראהל פון
א ווארעמער אדר-זון, האט זיך אריינגעגנבעט צו מיר אין בעטל,
אונז פונם בעטל — אין הארץ אריין, אונז פון דארט איז ער זיך
צענאנגען אין אלע אברים. עס איז מיר פארגאנגען דער ריח פון
פרישע הייסע מצות.

איך האב דערפיהלט מיט אמאל, אז די זייטען טוען מיר שוין
ווער ליגענדיג; אונז פלוצלינג האב איך אויסגעהערט גלויבען, אז
איך בין קראנק.

מיין מאמע האט פארגלייזט די אויגען צום הימעל, אהן
ווערטער, מיט הויהל הארץ האט ברוך הוא א שבת האט זי
אפגעגעבען.

אונז איך? ... א שפונעל-נייע וועלט זעה איך פאר מיר!
טאקי די אייגענע מענשען, נאר עפס ווי נייע פנים ער האט עס אויף
זיך איבערגעצויגען. קליינע זענען גרעסער געווארען; גרויסע ווייזען
אויס געלטער. ביים רבי'ן אויס'ן שטערען זענען ציגעקומען אפאר
קנייטשען. מרדכי דער לאנגער — דער אלטער שוואט אונז שטאדט-
תון, צו וועלכען קינדער פלעגען דארפען פארברייסען די קעפ, איז אויך
ווייכער געווארען אונז בייגט זיך צו די קליינע. מע קאן איהם שוין
גלייך אנקוקען... ערשט עטליכע חרשים — אונז ווי ווייט עס איז
אנדערש געווארען!

אונז איטליכער, דאכט זיך, פרייט זיך מיט מיר! אונז א לויטערער
הימעל, אונז כמעט איין אויסגעטרוקענע ערד! אונז וואס פאר זיסע
אכענען! וואס פאר ליכטיגע שטערענדלעך! מיר האט געדאכט, זיי
ווינקען צו מיר: "א, קליינער, מע האט דיר נאר אביסל געוואלט
איבערשרעקען! מקים פסק זיין? זאל א יונגעלע וויסען, אז אין
חדר איז בעסער, איידער קרענקען א נאנצען ווינטער אין בעט!"

אונז מיין קינדעריש הערצל האט זיך פארוואלט אויפ'שטעלען
א מזבח אונז געגעבן א קרבן צו גאט, וואס האט מיר אויף די סיס
געשטעלט.
אט א שטייגער נאנץ תהלים אפגאגען וואלט נישט שלעכט

נתעשר געווארען געבען איהם. נאר מיין חבר האט זיך נישט געלאזט:
ר' ניסל, זאגט ער, איהר האט ביי אינז אויסגעפישטען הארטס אויף
מינץ. געגעבען האט איהר נאר נישט!

דער קליינער איז ר' ניסלען געפעלען און אויס צופרידענהייט
האט ער איהם גענומען פאר'ן אויער: "אי, דו שקוץ איינער!"

א פנים, ס'האט איהם אויף פארקלעמט ביים הארץ. נאר מיין
חברים טבע איז נישט געווען צו טון אנדערש ווי עס וויל זיך איהם.
ער האט זיך אויסגעריסען, ארויס פון דער שטוב; אויף דער שוועל
האט ער זיך אפגעשטעלט:

"ניסעלע נגב! א רוח אין דיין טאטענס טאטען!" און — ארויס
אונטער נאמס הימל.

אויף האב זיך פאר בוישה קוים ארויסגעקאטשעט, אנגעיאמט
מיין חבר, און האב געוואלט ארויספארשען זיך אויף איהם מיט א
ירקוזן: ס'שיינט, ווי האט מען אזא עזות יענעם אין די אויגען אין
גאנצען אויסגאנען!

נאר אז כ'האב דערזעהען — מ'רעדען רינען פון די אויגען, האב
אויף אויף איהם רחמנות געקומען.

פון דארט האבען מיר געמאכט א שפרונג א קענען איבער א
צעהן שטייגער צו ר' הירשעל באקאלעניק.

און ווידער א קניפ אין פאק, און ווייטער א ריס פאר'ן אויער,
און יענער לעגט אונז נאר פאר א פלאן, צו קויפען ביי איהם שאקא-
לאדלעך.

— א נוי ווייזט א הער אייערע שאקאלאדלעך, בראברעט זיך מיין
חבר, ווע'מיר זיי פארזוכען.

— נישט זשע א הער דאס געלד!

— ניין, פרידער שאקאלאדלעך!

— ע, איהר ווילט אונז אנזעצן, מיט איך זיך אריין מיט א חכמה.
ר' הירשעל ווערד פלוצלינג בלייב; דאס ווייב—פלוצלינג רויט;
זיי קוקען ביידע אויף דער סטעליע. די משרתים הייבען אן גיסען און
רעדען הויך איינער פאר'ן אנדערען גלייך זיי דארפן עפנים פארשרייען...
מיין חבר שט מ'ף א ציה פאר א פאלע. "קום ארויס, רוימט ער
מיר איין."

אויף דער גאס איז ער אויף מיר ארויף מיט א ירקוזן; ווי דער-
נעמט זיך אזא הארץ, יענעם אזוי דאס בלוט פארניסען?

האב — א וויסאף דען געזאגט? ערשטוין איך.

— ס'שיינט, האסט געזאגט — "אנזעצן!"

— נו?

— ווייסט נישט, אז ער האלט דערפיי?

— ניין!

— א הצלחה פון א גביר'יש קינד: נישט געוואוסט, אהן פונד, אהן
שכל—און האט מזל צו טרעפן!

מיר האבען באלד דורך געמאכט אלע גביר'ישע הייזער. דא גע-
האפט א קניפ, דארט א דרעה פאר'ן אויער, ביי יענעם געביטען מינץ
אויף הארטס—עס האט זיך צענויף געשלאגען זיין הארטער פערציגער
און—סטאפ! נישט וואהיין צו געהן!

— שא, צום דאקטאר לאמיר זיך אריין האפען!

איז אונז א קענען געגאנגען א שפחה-נגעניט, און עפנים גע-
שפראכען אויף יוניש האט זי אונז געעפענט די מיר.
ביי מאיר בעל-מקסא איז דער מויער פארמאכט, און פארענט
ארום געהט מען נישט.

ביי שלמה מוזן איז א חסרון וואס דער מויער איז אפטן: פאלען
אן די הונט אויף יעדען פרעמדען!

ר' ברויכל דער רב האט אונז געזאגט א ביסל מוסר: יונגלעך
האבען גאך קיין עבירות נישט. דארפען זיי קיין מצות נישט! יונגלעך
דארפען נאר לערנען תורה לשמה!

— גישטאט שוין וואהיין צו געהן, זאג איך מיין חבר פארצווייפעלט
און געמאכט הא'מיר פמעט נאר נישט!

— ס'איז דורך דיר!

— פאר וואס?

— פשוט: איין עושר'ס א קינד, דערצו—א בעל עיקקא, א קליינע
גדבה פאסט נישט, א גרויסע — וויל זיך נישט. אט קנישט מען פאר ליב-
שאפט, און יוצא.

— ניין, רייז איך מיין חבר: ס'איז דורך דיר; ביזט א קבצן;
מ'איז דורך חושד, וועסט קויפען שאקאלאדלעך.

— נו, און אז דו וועסט אנועק געבען די גדבות איין אפגעקוי-
פענעם עושר—וועלען זיך די מיידלעך קויפען פודער! וואו זשע שטעהט
ערגיץ געשריבען, אז זיי דארפען גיבער פודער, ווי איך—שאקאלאדלעך?
צו אלט געווען מיין חבר פאר מיר מיט זיינע שאלות און אג-
מערקונגען. איך האב דערויף נישט מעהר געקאנט ווי שווייגען.

אט, זאגט מיין חבר, פאלג מ'ך: לאמיר זיך אראב האפען אין
יענעם געסל!

— דארט ויצען דאך ארעמע לייט!

— נו, איז גוט, וואס קיין מויערען זענען דארט נישט פארמאכט,
קיין הונט פאלען נישט אן. קיין שפחות לויפען דארט נישט א קענען
מוסר זאגט מען דארט נישט, און בכלל זענען ארימע לייט נישט אזוי גע-
צעהלט און געמאסטען ווי גבירים; קיין עין-הרע, פארמאגן א סף!

— לאמיר זשע האקען דעם וועג דורך די קלויזען.

— ארום די קלויזען איז זומפען. אלטע יודען זינקען דארט אפט
קליינע קאנען בלייבען פארשטעקט.

— גישט קשה; איך געה דאך אין קאלאשען.

מיין חבר האט געווארפען איין אויג אויף מיינע גלאנציגע קא-
לאשען, אויף זיינע לעבעריגע שטיינעל און א לאך געטאן, טאקי
טמש מעשה קבצן. א גביר'יש קינד לאכט נישט אזוי ווילד.

נישט געענפערט גארנישט, האט ער זיך גענומען געהן דורך איין
אנדערען וועג, און איך האב זיך איהם געמוזט גאד שלעפען.

גענעכט געווען מיין חבר: אראפגעלאזט זיך אין יענעם געסל.
זענען מיר אין ערשטען הויז אריין געגאנגען דורך א הינקענדיגען מויער,
וועלכער קאן זיך נישט פארמאכען. די פערדער מיר איז אפגעשפארט,
ווייל עס פעהלט ביי איהר א קלאמקע. פון דעם מויער עפענט זיך
רעכטס א מיר, דארט וואהנט א יוד, לינקס א מיר — א בעזונדערער יוד,
א קענען א מיר—א גאנץ בעזונדערע טאטע-מאמע מיט קינדער, פון
דער זייט דריי טרעפ אראב וואהנט א וואסער פירער, אויפ'ן הויף

שפיעלען זיך קינדערלעך, וואס קערען צו יענעם הויז א קעגן אלץ טאקי אין דעם הויף.

אמ, ווען אלע מענשען וואהנען אזוי, וואלט מען פארשפארט „אויסגעהן“ נאך גנבות, ס'וואלט געווען צו דער האנט!

גאר געמאכט הא'מיר דארט גאר נישט: אוימעטום האט מען זיך געהייסען אויסגעבען, און מיר האבען גאר הארעם. ערשט דעמאלט האב איך געפיהלט דעם גרויסען שארען, וואס ר' גיסל מאכט אן.

ארויסגעגאנגען פון דארט, זענען מיר אריין אין א שטובל, וואס שטעהט זיך צווישען שטובער, גאר פארט בעזונדער: די מיר עפענט זיך דארט, ווי איטליקען אויף להקעים—פון דער זייט; טאקי גרויסע פענסטערלעך, גאר זיי קענען נישט אין דער שוה-גאס, גלייך עס וואלט זאגען אים דאס שטיבל: איך שער זיך נישט אין. קיינעם! איך דארף גאר ערד אונטער מיר און הימל איבער מיר.

דארט הא'מיר געטראפען איין אפגעוואשענעם שוסטער מיט א פארפאטע שוסטערקע מיט א שטוב יום-טוב'דיגע, קינדערלעך, וועלכע זענען געשטאנען ארום א פארשפרייטען מיש און געהען געווען פון די פלעדלעך מיט'ן קוק.

דערנעבענדיג איגו, האבען זיי אפגעלאזט די פלעדלעך און גע- נומען זיך אויף אויספארשען מיט די אויגען. זיי האבען, ווייזט אויס, מיך שטארק מקנא געווען, וואס איך בין א גביריש קינד, און מעג אויסגעהן נאך א גנבה.

די שוסטערקע האט זיך פארגעחאפט, בעצויגען דאס שפרעטל איבער'ן שוסטערשען ווארשטאט, עס זאל זיך נישט ארויסזעהען; אויס- געריסען די אהל ביים „ליינעם“ פון די הענט, און איהם געגעבען בחלוף א קניס בסוד. זי האט אין פורים האטש נישט געוואלט זיין קיין שוסטערקע. זאל זיך נישט ארויסזעהען א זכר פון „שוסטער“! איבער- געווינקען זיך מיט'ן מאן און קוקענדיג אויף מיינע גלאנציקע קאלא- שען, האט זי ארויסגענומען הארעט דריי קאפיקעס און געגעבען.

ארויסגעגאנגען פון דארט איז אויך נאך געלאפען ארקע, דעם שוסטערס א יוגל, מיינער א חבר אין חדר. זיין פאטער פלעגט זיך תמיד מיט איהם שטיפען צווישען גבירישע קינדער. עולם שוסטערס פלעגען עס איהם רעבענען מעשה דל-גאח: גאר ער האט געהאט זיין מעס: גבירים, פלעגט ער זאגען, זענען נישט חשוד חס ושלום אונזע צו צאהלען געלד אוימוזסט ובפרט שרר למוד! גבירים ווידער פלעגען זיך מיט איהם נישט ווארפען, ווייל אז ס'האט נישט געשטייגט דעם מלמד א האלבער חודש קעסט, פלעגט איהם דער שוסטער מיט א „בקיצור“ מילא אויף זיך אויסטראגען, און דאס אין א גביריש הויז מאכט א סך אויס.

מיין ארקע דעצעחלט מיר חאפענדיג, אז ער איז אויף א גאנ- צען ווינטער אין חדר נישט געגאנגען, ווייל דער פאטער האט געקערנקט. ער קרענקט נאך איצט אויך. דער רבי האט דערקומשעט שרר למוד, די רבצין נאך מעהר; די קוח איז איהר געפגרט—איז פון דעמאלט מווינעט רוחות אריין אין איהר, זי בייסט זיך נישט גאר אויפ'ן רבי'ן, גאר אפילו אויף די תלמידים. הפלל איך בין געבליבען זיצען אין דערקייס. נישט דער רבי'צנס קוח, נישט זיינע מעשיות זענען מיר אין קאפ געקראכען; איך בין געווען טרוד אין דער מצוה; גאר ביים אונזעקעהן האט

ער ארויסגענומען א קאפעקע, איינגעוויקעלט אין פאפיערען ווי א הייפמל קרויט, פארזיכטיג אויפגעוויקעלט, און אריין געווארפען אין פאמשיידע. „ס'איז מיין אייגענע, זאגט ער: די מאמע האט מיך מקים פסק געווען, און גאכדעם האט זי מיך דער קאפיקע איבערגעגעבען!“ די קאפיקע איז מיר גוט צו גיין געקומען: פון דער קאפיקע איז אין צווייטען הויז געווארען צוויי; אין דריטען—דריי און דא ווייטער, ביז ס'איז געווארען פינף און זעכציג קאפיקעס.

מיר איז איינגעפאלען, איך זאל אראפגעבען מיין חבר פון דא- גען סינף קאפיקעס אויף שאקאלאלעך, און ער זאל זיך געהן. די מצוה זאל אין גאנצען בלייבען מיינע.

גאר מיין חבר האט אויף מיר אויפגעשטעלט א פאר אויגען גלייך ער וויל מיך אויפפרעסען.

פע, ס'א סקושנע, ווילדער יוג געווען! פון דעמאלט אן האב איך איהם פיינד באקומען. נישט אזוי פיינד, ווי גלאט מורא פאר איהם.

איהם געקומען און אויסגעשיט מיין פאמשיידע, גאר דער מאמע מאכט מיט דער נאז: „סוף-הכל? ! כ'האב געמיינט האטש פיער פינף רובל! וואלט געווען אברהם בער דעם יודר אויף פסח; אז אבער אזוי, איז גלייך ווי גאר נישט!

מיין מאמע האט מיר צעווארפען מיין מזבח, און א מום גע- מאכט אין מיין קרפן, איך בין ביי זיך אראפ געפאלען.

גאר די מאמע טרייסט מיך: נישט קשה! נאך פסח דארף ר' אברהם בער דיר-געלד צאהלען. מע וועט איהם מוזען עפס מאכען, וועקען שוין דינע קאפיקעס אויף אריין.

איך בין אויפגורידען געבליבען. איך האב געוואלט איין איי- גענעם, נישט קיין שותפות'דיגען מזבח. — — — — —

ערב פסח פאר נאכט, אונגעטאן פון קאפ ביז פוס אין שפונעל נייעס — בין אין געגאנגען מיט מיין טאטען אין קלויז אריין. אייגענ- טליך געכעט, זענען מיר נישט געגאנגען: אז נישט געפלינגען — זענען מיר, געשוואונען. זא, געשוואונען א ודא! די גייע זעקעלעך מיט נייע גרינגע שטינעלעך האבען אזוי ארום גענומען מיינע פיסקעך, אזוי אונגעלעגט זיך געלאזט הערען, אז די ערד אונטער די פוס האט זיך נישט געפיהלט.

דאס גאנצע אנטשעכטס אויף מיר איז אזוי לייכט, אזוי אויפ'ן ארט, אזוי חשוב, אז עס פיהלט זיך פגעט נישט. איך האלט זיך אין טאטענס האנט; א לייכט ווינטעלע גלאזט אויף די פאלעס פון זיין ראזוואולקע. איך געה נישט, מיר שוויטען, מיר שוויטען נאכן וואסער, אז נישט, געהט אויף די קלויז א קענען.

אזוי „געהן“ — וואלט איך דאכט זיך אייביג נישט מיד געווארען. אין קלויז האב איך געפונען סאמע יום-טוב'דיגע, אויסגעבער- שטע, איבערגעניצעוועטע, ריינע יידען, איין איבערגעניצעוועטע, ריינע קלויז; אפילו א פרקת א נייעס, אלעס פריידט זיך, שמייכלט אויפ- געלעגט, נישט גאר ווי „פרייע“, גאר ווי „בעפרייטע“. איך פיהל זיך איבערגליקליך. מיר איז ענג געווארען די קלויז. אונזע געפאקט זיך פונם טאטען, וועלכער האט, ווייזט אויס, אין אזא יום-טוב'דיגער מינוט

אויף זיך אליין דערפיהלט, און האט געקאנט פארגעסען אין מיר. אויף בין ארויס אין שוהל-הויף.

איך טרעף דארט מיין חבר פון חדר: ארקע, אנגעטון וואכענדיג, שטעהט אין א ווינקעל און שווייגט.

— ריר האט מען גיט געמאכט קיין גייעס אויף יום-טוב?

— יא געמאכט, גאר גיט אויסגעלעזט.

— פאר וואס גיט אויסגעלעזט?

— עס האט גיט געמיינט דער סמון פינג און זעכציג קאפ-קעס זויץ שניידער-געלד. דאס שניידער-געלד האט דער שניידער שוין געוואלט לאזען אויף גאנץ פסח, גאר פאר דער סחורה. דער שניידער קענטער האט באפוילען, מע זאל גיט ארויסגעבען.

דערקערט א זעלבעס, איז מיר אריין א פונק אין קאפ: פונקט פינג און זעכציג! אזוי פיעל, וויפיעל איך הא געמאכט! ביי מיר איז קיין ספק גיט גענוען, אז דאס האט גאט צו ליב מיר געטאן; ער נויזט מיר א מזבח מיט א קרבן! גאט ווייזט דאך, איך וויל איהם דאנקען! ער האט אוממיסשען דעם שוסטער קראנק געמאכט! אלעס איז מיט השגחה! פונקט פינג און זעכציג!

איך בין מיט א פלאטענדיג הארץ אריין צום טאטען; און

איהם ממריח גענוען, ער זאל אנבייגען דעם אויער צו מיר. איך זאג איהם מיין פלאן.

מיין טאטע קנייטשט זיך, געקט ארויס דעם גאלדענעם זייגער: "ס'איז שוין שפעטליך. אונדז דער עיקר: אין טשנין מצדקה לצדקה!"

— וואס הייסט?

— ווייסט גיט וואס הייסט?! "אין" — מע טאר גיט, "טשנין" —

טשנה זיין; "מצדקה" — פון איין צדקה; "לצדקה" צו איין אנדערער צדקה — פארשטעהט?

איך האב געחאפט און געזאגט: ק'פארשטעהט, פאר מורא, ער זאל זיך פלוצלינג גיט געמען צו מיר: "קאמט מיך אזוי פיעל בלוט, און ס'קומט צו עפ'ס פארשטעהטו גאר גיט — א פראסטער הקיזט!" גאר אז איך בין ארויסגעגאנגען און ווידער דערזעהען מיין פארשטעטען חבר, האב איך זיך גיט געקאנט קיין ארט געפינען. מיר האט זיך אויסגעוויזען: גאט טענה'ט מיט מיר: אזוי פיעל מיה! מעג-שען קראנק געמאכט, געזונט געמאכט! ציגונגעפיהרט! א קאפיקע אונטערגעווארפען! און פונקט ווען מע דארף, ביסטו גישטא!" איך בין גאד א קאל אריין צום טאטען.

גאר מיין טאטע האט געהאלטען אין מיטען קרבן פסח.

יחודה שטייגנבערג.

די מלכה שבת.

(פריי איבערגעזעצט פון היינע).

אין דעם אלטען מעשה-ביכל, וואס הייסט "מיוענד און איין נאכט", האב איך מעשות פיעל געלייגענט, מעשות שענע, מעשות פראכט.

מעשה-נוראים! ווי מבשפים האבען דארט א שענעם פריגין אין א חנה גאר פערנאנדעלט מיט א שפרוף און מיט א קונץ.

און צו צייטען פלעגט זיך טרעפן, פלעגט די חנה פונם וואלד ווידער ווערען א בן-מלך אין ויין פריהריגע געשטאלט.

אויסגעפוצט אין שענע קליידער, ווי עס פאכט דעם מלכים ווהן, פלעגט ער ש-לען, פלעגט ער וויינען און תענוגים זיך אנטון...

גאר עס לויפט די שעה די בייזע פון דעם בשוף אן גאנץ שטעל. אויס-בן-מלך! ווידער חנה, ווידער שטעקט ער אין דער פעל.

ב'האב א פריגין געקענט אוינעם, האט געהייסען רב ישראל; איהם האט אין א הונט פערנאנדעלט א מבשף גאר א מאל.

הונט... מיט הונטעשע געדאנקען... אלע זעכס טעג פון דער וואך איז ער פול אין אלע מיסטען, וואו א בלאטע, וואו א לאך.

קומט דער שבת קודש אבער און די ליכט גאר אפגעבענשט, האט דער בשוף מעהר קיין שליטה... און דער הונט ווערד ווידער מענש.

מענשליך, העכער ווערד דער קאפ איהם און דאס הארץ ווערד פול געפיהל, ווען ער טוט אן בנדי-שבת און ער געהט זיך שטייט אין שוהל.

"נייט געגריסט געזעלשטען יעקב'ס! דינע וואהנונגען, ישראל! — פריד צו דיר, מיין טאטענס פאלאץ! דינע טירען קישט מיין מויל..."

שטיל איז דארט אין מקום-קדוש און אין שטילקייט עפ'ס לעבט. דארטען סודען זיך מלאכים און די שכינה, דאכט זיך, שוועבט...

שטיל און הייליג! גאר דער שמש, גאטס באדיענטער אין דער שוהל, רעשיט זיך פרייהליך און ער צינדט אן ליכט און לאמפען העלע פיעל.

שבת ליכט און שבת לאמפען! אי ווי ויס איז אייער שיין! וויפיעל ברענגט איהר טרייסט דעם ווערן אין ויין עקענד, אין ויין פיינ!

אויף דעם עמוד ברענען ליכטיג און בעלייכטען דאס געזיכט און עס פלאקערען מיט גדלות שענע, גרויסע וואכענע ליכט.

און בעלייכטען דאס פרוכת: סאמעט, גאלד און עדעלשטיין, וואס פארקענט די ויסע תורה אין דעם ארון-קודש שטען.

און עס שטעהט שוין גרייט דער חזן, ס'איז א יודל דאר און קליין, עגנ געגארטעט די קאפאטע מיט א מליח'ל נאנץ היין.

מיט'ן ווייסען הענטל ניינעם האלט ער אונטער פעסט דעם קאפ. ביי די שלעפען ליכט איין פינגער און דער צווייטער קוועטשט דעם קנאפ.

און ער גארקעלט זיך בגעמיות; און ער קאמטשט זיך גאנץ שטיל פלוצים ווערד דאס קוג איהם שטארקער באלד פארדרייגט עס די שוהג:

"לכה דודי לקראת בלה!
קום נאר חתנדל אהער;
אויף דיר ווארט שוין דא דיין בלה,
ווי האט אויסגעטאן דעם שלייער."

רבי שלמה אלקביצי א.
דער באריהמער וועלט-פאעט.
צו די גרויסארטיגע תנאים
האט געווינגען דעם קופלעט.

צו די תנאים פון דעם פרינגען
מיט דעם שמילען פירשטען-קינד,
וואס ווי הייבט פרינגעסין שבת
און איז גיבטיג און געוונד.

ליבטיג, ווי די שענע פערעל,
ווי די בלומען פריש, געוונד.
איהר אין שענקריט קאן נישט גלייכען
אויף דער וועלט קיין מענטשען-קינד.

שלמה האט געהאט פיעל ווייבער,
אלע - יונג און אלע - שטען,
פון די פיעלע איז נישט איינע
ווי די מלכה שבת געווען.

נאר פון שבת - איז די מלכה
שבת נישט שענער, מיט איהר פראכט -
מיט די אקע שענע מאדעס,
וואס די וועלט האט אויסגעטראכט...

אונזער מלכה איז א צנועה;
זי בעהאלט איהר שענעס צאפ
אין א גרויסען, ווייסען משופיק,
וואס פארדעקט איהר גאנצען קאפ.

איהרע אויגען קוקען שטענדיג
אלץ אראב און פול מיט חן...
ווי א הויכער שענער הדם
איז די מקבה שבת שטען.

זי פארנועהרט דעם חתן נאר נישט;
איין נאך אבער האט זי פיינט.

י. ביי היינע איז על פי שעות געשריבען,
אז דער שיר "לכה דודי" איז פון ר' יהודה בן
הלוי. (די דער.)

און ווי בעט איהם מיט א חתנדל:
— נאר נישט ריכער, ליבער, היינט...
היינט איז שבת... און מע טאר נישט...
נעם נאר בעסער און געניס
פון דעם גוטען פעסטען משאלענט!...
משאלענט איז דאך צוגער ויס.
וועסט דאך לעקען נאר די פינגער
פון די מעים וואס ער האט.
אלע מעים פון גן-עדן -
וועלכסט געסארנווערט האט איהם גאט.

ער האט משה'ן אויסגעלערנט
מאכען קונדען אלערליי,
און דעם סוד פון משאלענט-ריקען
האט ער איהם געמדעקט דערביי.

אויף דעם סיני, וואו געגעבען
האט ער ניינע צעהן געבאט.
האט אין משאלענט נישט פארדעקט
אונזער גרויסער, ליבער גאט.

משאלענט געסען אין גן-עדן
די צדיקים מיט אפעטיט
און מאכלים פון מלכים
גלייכען דאך דעם משאלענט נישט...

קוים האט נאר פארנוקט דאס מאכל
אונזער שענער מלך-וזהו,
גלאנצען, בלישטשען איהם די אויגען
און די שענע בעקלעך בליהן

און ער האט זיך באלד צעקנעפעלט
און צופרידען זיך פארקלערט...
ניינע ליפען שטייכלען גדיקליך,
עפנים דאכט זיך איהם ער הערט:

לאנג בעקאנטע ויסע קולות
פון זיין היים - זיין ארץ-ישראל,
רוישען הערט ער דארט דעם ירדן
און אין בית-אח, אין דעם טאל

וואו עס וואכטען הויכע פאלמען,
ליגען קעמלען ביי א קנואל,
און דער ברוקען רוישט פאמעלעך,
היימיש, ויס איז איהם דאס קול.

און א פאסטובל א קליינטישקס
טרייבט די שעפעלעך און זינגט
אויף דעם גרעס, אויף דעם הויכען,
אז ווי שטען זיין שטימע קלינגט...

פון די משערעדעס די פעטע,
אין דעם שטילקייט פון דער נאכט,
הערט ער אונג-בעקאנטע קולות
און ער קלערט נאך אלץ און טראכט...

נאר דער ליבער, ויסער שבת
געהט אונזעך גיט, און די נאך
קומט צו לויפען מיט די דאנות,
מיט דעם שווערען, שווערען נאך.

און עס נאנט אן פונ'ם בשוף
די פארשאלטענע ביידע שעה
און ער מוט א ויפץ א מיטעפען:
"וויכער איז דער אכור דא!"

און ער פיהלט, ווי קאלטע פינגער
קיהקען, קלעמען איהם דאס הארץ
און אין קאפ ווערט הונטיש, פינקטער,
מרה-שחורה'דיג און שווארץ...

איהם נאך פיעסמשען וויל די מלכה:
זי דערלאנגט איהר ליבען באגד
וויסע, שמעקענדיגע בשמים -
אין א הדק'ל פון גאלד.

זי דערלאנגט איהם די הבדלה
און דערביי - א פולען בוס
און געזענענט זיך נאר טרויריג
און די אויגען ווערען נאס...

און ער שמעקט די ויסע ריחות,
צו דערקוויקען זיך דערנוייל
און ער טרינקט מיט האסט אונדזשטיג
אויס אין גאנצען דעם באקאל.

נאר ווי טרערען א פאר טראפען
ניסט דער בעכער נאך ארויס
אויף דער וואכטענער הבדלה
און דאס פיינער לעשט זיך אויס...

ש. לערנער.

דאס לעבען זיך נעמען.

(ענדע.)

ווי אפט לייענט מען אין די צייטונגען אדער מען בעגעגענט
אליין אזוינע צעטלעך, וועלכע מען געפינט נאך דעם זעלבסט-מאד.
אין די צעטלעך בעגעגענט מען אפט די סבות. וועלכע זיי אליין ווייזען
אויף, פאר וואס זיי זענען געקומען צו אזא טרויעריגען סוף: "עס איז
טיר מאוס געווארען דאס לעבען", נישט פראי צו לעבען אויף דער
וועלט - אט אזוינע טעמים בעגעגענט מען גאנץ אפט אין די סבות

פון זעלבסט-מאד. פון וואנעט געמט זיך דאס אזא גרויסער יאוש,
אזא גוואלטיגער אפליקעגען אין דער גאנצער וועלט, די טיעפע
שאנא צום לעבען, וועלכע ווערט אזוי שטארק ביי דעם מענטשען, אז
עס ברענגט איהם צו זעלבסט-מאד?

אלאנגע צייט האט מען געהאלטען אזא צושטאנד פאר א
גייסטעס-קראנקהייט, אפער פיעל דאקטוירים און געלעהרנטע זענען
געקומען צו דעם בעשלוס, אז דאס נישט וועלען לעבען קאן אויף
פארקומען ביי א פאלקאם געזונטען מענטשען. אט די שרעקליכע ווערטער

אין דער מיינונג ליגט אבער א טעות. פארשידענע שווערע פערזענלעכע ניסע אין לעבען קענען פיהרען דעם מענטשען צו א קראנקהייט, צו אלערליי אומגליקען, צום טויט אויף. דער זעלבסט-מארד איז דאך אבער נישט א געוועהליך אפשיטאנען, צו וועלכען די אורזאכען אדער מראנקהייטען פון לעבען האבען געפיהרט. דער זעלבסט-מארד איז דאך א מין "זעלבסט-דעמונג", א מין "זעלבסט-הילף", וועלכע דער אומגליקליכער מענטש געפינט פאר זיך אין דעם טויט מיט זיין געוויסען פערשטאנד, מיט דעם קלארען איבערלעבטען ווילען. דער מענטש קאן נישט אויספיהרען זיין ווילען, קאן נישט גאנצען דאס וואס זיין אייגענער "איד" פאדערט פון אים, אלע זיינע געפיהלען ווערען אויף-טערדריקט, ער מוז פל ימיו טון פונקט פארקעהרט פון זיין רצון און דאס טאקט אים דאס לעבען גמאס.

עס פארשטעהט זיך, אז מיר קענען נישט ארויסגעפינען אזא זעלטענעם רעצעפט, מיט וועלכען מען וואלט געקאנט אויסהיילען די מענטשהייט פון דעם זעלבסט-מארד. ווען דאס גאנצע לעבען וועט פארבעסערט ווערען, וועט געוויס זיין גרינגער פאר יעדערען צו געדענקען זיך א הילף אין לעבען און נישט אין דעם טויט. די גרויסע צאחל זעלבסט-מארדען גיימיגען אויף גאך מער אראפגענומען אדער פארגרינגערען די אלע שווערע קייטען. וועלכע שטערען די פרייע ענטוויקעלונג פון דעם מענטשענס לעבען, נאר איבערקומענדיג גאך אקאל די אלע אויפגענדערמאנטע סבות, וואס זענען גורם די זעלבסט-מארדען. די דאזיגע סבות, וועלכע וועלען אפשר קיינמאל נישט אויס-הערען, וואלטען געוויס די מענטשען ווייניגער געקומען צו אזא טרויעריגען שרעקליכען צושטאנד, ווען מיר וואלטען זיך בעמיהט נישט צו פאר-בינדען און נישט צו צווינגען דעם גייסטיגען צושטאנד נישט נאר פון יעדען סאלק, נאר אויף פון יעדען איינצעלנעם מענטשען.

די זעלבסט-דעמונג, וועלכע די אומגליקליכע מענטשען געפינען אין דעם זעלבסט-מארד, מוז מען זעהען צו פארבייטען מיט דער פרייער מעגליכקייט, צו העלפען זיך אליין, און דאס קאן גאר געשעהען, ווען מען זאל דעם מענטשען לאזען לעבען פרייער, אז יעדער מענטש זאל קענען לעבען לויט דעם פארלאנגען פון זיינע געפיהלען, לויט דעם רצון פון זיין אייגענעם "איד".

ש. בעל ענמי.

חרבן ביתר

עס קומט די שטענע קריהלינגס צייט, אלעס אין דער נאטור ווערט אויסגעלעבט פריש, די גאנצע וועלט שטעהט אויף צו גייעס קעפען.

— דער יוד געהט אבער א נאנץ קליינעם חלק אין דעם; אדרבא, ער ווערט גאר אויסמיטל אין דער דאזיגער שטענע צייט: ער שערט גיט זיינע האר, ער שפיעלט אפילו אויף קיין חתונות גיט — עס איז ספירה-צייט.

וואס איז אבער דער מעס, וואס מיר טרייבען, ווען מען צעהלט ספירה? אט דאס וועל איך דעם לעזער דא דערצעהלען.

"נישט-גדאי צו לעבען אויף דער וועלט", וועלכע מיר הערען פון געד-וונטע, קלארע מענטשען, האט מען א גאנצען געגעבען "וועלט-שטערן". דאס ליידען אונזשעמען זיך פאר זיך גופא, ווייל ער טוט זיך זעלבסט אן טענוגים, פשעט אויף דער וועלט איז פארהאן אזוי פיעל צרות דאס פיהלען די שטערענען פון דער גאנצער וועלט וואס ארום זיך און נישט קענען העלפען, אט אזויגע ליידען ווירקען שטארק אויף דעם טיעף פיהלענדען מענטשען. דריקען אים אקאל אזוי שרעקליך, אז ער קאן דאס שוין מער נישט אריבערשטראנען און ער בענעהט א זעלבסט-מארד.

פון די אלע סבות, וועלכע ווי מיר האבען געוויזען, אז זיי פיהרען צום זעלבסט-מארד, קענען מיר אבער נישט דערווייזען אקוראט די עיקר סבות, וועלכע וואלטען געקאנט זיין ריכטיג פאר אלע זעלבסט-מארדען פון דער גאנצער וועלט. אין יעדען איינציגען זעלבסט-מארד זענען דא אזוי פיעל טיעפע און פארשידענע סבות, אז עס דאקט זיך אויס, אז די סבות פון די זעלבסט-מארדען זענען אזוי פאר-שידען, ווי עס איז פארשידען דאס לעבען פון יעדען מענטשען. נאר דאס איינציגע בעמערקען מיר אומעטום, אז אקוראט ווי דאס ארימ-קייט איז איין ערשיינונג פון דעם מאטריעלען צושטאנד אין דעם געד-זעלשאפטליכען לעבען, אזוי איז דער זעלבסט-מארד איין ערשיינונג, וועלכע קומט פון דעם גייסטיגען צושטאנד אין דעם געזעלשאפטלי-כען לעבען.

ווי מיר האבען געזעהען פריער פון די רעליגיעזע און אלגע-מיינע געזעצען, האט מען שוין פון לאנג אן געזוכט מיטעל ווי צו פארקלענערען די צאחל פון זעלבסט-מארדען; דאס האט אבער בעסט גאר נישט געהאלפען, ווייל דער זעלבסט-מארד וואקסט פון פאר-שידענע סבות אין דעם גאנצען לעבען און פל זיך אלע סבות ווערען נישט אפגעשטאפט ווערען פון לעבען וועט דער זעלבסט-מארד נישט אויסהערען צו עקסיסטירען. די עצות וועלכע מען לעגט פאר, כדי צו פארקלענערען די צאחל פון זעלבסט-מארדען, זענען אויף פארשידען, ווייל ביי איינעם איז דער עיקר אין לעבען דער עקאנאמישער צו-שטאנד, ביי דעם אנדערען די פרוקטיוויט און דער גלויבען אין גאט, ביי דעם דריטען ווידער די זיטליכקייט א. ו. ו. גאר האטש די אלע זאכען האבען א גרויסע ווירקונג אין לעבען בכלל און אויף דעם זעלבסט-מארד אויף. פונדעקסטוועגען איז פרא צו דערמאנען נאך זעהר א וויכ-טיגען פונקט: דאס איז די ווירקונג פון דעם פערזענליכען צושטאנד, דער חאראקטער. דער "איד" פון דעם מענטשען איז פריד דער הויפט-פונקט, וואו עס געהערט דורך אלע טראגעדיען פון דעם מענטשענס "ווילען", פון אלע זיינע געפיהלען און געדאנקען, וועלכע שטעהען אין א שטענדיגע מלחמה און אין דער לאגע פון דעם גייסטיגען "איד", אין דעם ווילען פון דעם מענטשען, וועלכער ווערט פריד געדרוקט, דארפן מיר זוכען די גרעסטע ווירקונג, דעם שטארקען פח, וועלכער ברענגט דעם מענטשען צום זעלבסט-מארד. אנדערע ווילען אבער בע-ווייזען, אז ווי פאלד די סבות פון די זעלבסט-מארדען זענען נישט אומעטום די זעלביגע, איז דערפון א ראיה, אז גאר דאס גאנצע לעבען איז די אורזאכע פון דעם זעלבסט-מארד, אבער דער פערזענלכער צושטאנד, דער אייגענער ווילען ווירקט דערפון זעהר וועניג.

זענען זיי ביי זיך גענעקענט ווי רומישע קנעכט. נאר ווי זייער בית-המקדש וועט אויסגעבויט ווערען אינ'ירושלים וועט ווידער ווערען אהויפט-שטאט, וועלען זיי פון זיך אראפ ווארפען אין גאנצען דעם רומישען יאך. לכן האבען די שומונים געגעבען אַדריאנוסען איין עצה, ער זאל צו נעמען זיין חכמה צוריק. נאר ווייל פאר א קיינער איז נישט שעה נישט מקום זיין זיינע ווערשער, על פן זאל ער פארדערן פון די יידען, אז זיי זאלען בויען דעם בית-המקדש אויף איין אנדער ארט, נישט אויף דעם הר הבית, אויף זאל ער זיין געבויט נישט לויט דעם דין. אויסער דעם זאל מען אנדער שטעלען אין איהם דעם אַבנאט יופיטער.

ווי די יידען האבען עס דערהערט, האט זיך זייער פערס אויף דעם פאלשען אַדריאנוס אָנגעצויגן ווי א פייער און האבען זיך צונויפגעקליבען אין א טאל בית רמון, צו האלטען זיך איין עצה, ווי אזוי צו צווינגען אַדריאנוסען, אז ער זאל מקום זיין זיינע חכמות. פסוס און לוליינוס האבען אונטער געהיצט דעם עולם, אז מע זאל זיך ווידער נעמען צו דעם שווער. נאר דער גרויסער תנא רבי יהושע פן חנניה האט זיי מיט א קלוגען משל פערזויגט און פון דער מדינה איז נאר נישט געווארען.

וואלט אַדריאנוס קענען איינהאלטען זיין שגגה צו יידען, וואל-פען די מדרים ווערען אין גאנצען רוהיג און וואלטען זיך מיט גע-ווען פון זייערע זיסע האפנונגען, זעהען ירושלים און דעם בית-המקדש אין זייער אמאליגען גלאנץ און פראכט. אַדריאנוס האט אָבער אָנגע-הויבען דורך זיין די יודישע אַמנה און האט ארויסגעגעבען אַגזירה, אז יידען זאלען נישט טל זיין זייערע קינדער, זאלען נישט לערנען קיין תורה און זאלען נישט היטען קיין שבת. אויסער דעם האט ער גוזר געווען, אז זיי זאלען זיך פוקען צו די רומישע אָבענטער. די שטאדט ירושלים האט ער א נאמען געגעבען: "אליא קאפיטאלינא" און אויף דעם ארט פון דעם בית-המקדש האט ער אונעם געשטעלט דעם יופיטער.

אומזוסט האט איהם נבי יהושע פן חנניה, וואס איז ביי איהם געווען חשוב, געפערט, אז ער זאל נישט רייצען דאס פאלק. אַדריאנוס אין זיין שטארקער שגגה צו יידען האט נישט געוואלט הערען די קלוגע עצה פון רבי יהושע פן חנניה, און די צייטען פון אַנטיוכוס עפאנעס האבען זיך פאר די אומגליקליכע יידען צוריק געמערט. נאר אזוי ווי אין אַנטיוכוס ביטערע צייטען האט זיך ביי די יידען געפונען א העלד, וואס האט זיך נאך געווען אן דעם שונא — דאס איז יהודה המכבי — אזוי אויף האט איצט ערשיינט פלוצלונג א שטארקער העלד, וואס די שטארקע ליבע צו זיין נאציאן האט איהם ערמאנט און גע-שטארקט, צו געפרייען זיין אומגליקליך פאלק. דער העלד איז געווען שמעון בר-בוכבא.

שמעון בר-בוכבא איז געבאָרען אין דער שטאט בויב אין ארץ-ישׂראל. אויף דער אַרמישער שפראך, ווי דער מנהג אין יענע צייטען, האט ער געשראנען דעם נאמען פון זיין שטאדט: בר-בוכבא. נאך דעם, אז ער האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין גבורה, האט מען איהם גע-רופען: "בר-בוכבא" — ד. ה. "דער וואו פון א שטערן", ער האט גע-שאפט פון דעם שבת יהודה, פון זעהר א שטערן משה. רבי אלעזר

מיט טויזענט אַכט הונדערט פיער און דרייסיג יאהר צוריק האט דער רומישער קייזער טיטוס חרוב געמאכט אונזער בית-המקדש, פאר-ברענט די שטאדט ירושלים און פארמירטען אונזערע עלטערן אין גלות. פיעל צרות האבען זיי אויסגעשטאנען פון אט דעם טיטוס'ן. נאך מעהר האבען זיין געליטען פון זיין ברודער דאמיציאנוס, וואס איז גע-ווען קייזער אין רוים נאך איהם. ער האט זיך מיט די גרעסטע אַכזריות נאך געווען אן יידען. און איין טאל האט ער ארויס געגעבען א גזירה, אז אין דעם משך פון דרייסיג טעג זאל מען אויסהרגען אלע יידען, וואס זענען אונטער דעם רומישען שוץ. דער גליק איז גע-ווען, וואס זיין ווייב האט איהם געפטרט פון דער וועלט און ער איז געשטארבען דורך א מיתה משונה און האט זיין וואונדזש נישט אויסגעפיהרט.

נאך דאמיציאנוסען איז געווארען קייזער אין רוים גערנוא, וועלכער איז געוועזען א קלוגער און א גוטער מענטש. ער האט פאר-געסערט די יודישע לאגע און האט געוואלט פון פיעל חסדים מיט יידען. ער האט אָבער נאר געהערשט צוויי יאהר.

נאך איהם האט רעגירט טראיאנוס קייזער. ער האט מלחמה געהאלטען מיט דעם מלך פון פרס און בכל. איהם האט זיך זעהר געוואלט געקומען א שם פאר א גרויסען העלד; אָבער דאס איז איהם נישט געראטען, ווייל די יידען, וואס זענען געוועסען אין פרס און בכל און נאך אין אזיאטישע לענדער, האבען בשום אופן נישט געוואלט האבען אויף זיך דעם יאך פון די רוימער, און זענען ארויס מיט דעם שווערד העלפען דעם מלך פרס, און הונדערט טויזענטער רוימער און מירבען זענען געפאלען אונטער יודישע הענט. צוריקגעהרגעדיג פון דער מלחמה איז טראיאנוס דערטרונקען געווארען אין א טייך אין סיליציע, און אויף זיין ארט איז אַדריאנוס קייזער געווארען.

ער איז נישט געווען א נאבעל מלחמה ווי טראיאנוס, און אז ער האט געזעהען, אז די יודישע מדינה איז זעהר שטארק, האט ער מורא גע-האט טאקער וועט ער נישט קענען איינשטילען די מדינה און ארץ ישׂראל וועט פון איהם אין גאנצען אָפּפאלען, לכן האט ער זיך מיט געווען מיט גוטע רייד און מיט פאלשע חכמות איינצושטילען די יידען. ער האט זיי טכטיג געווען, אז ער וועט זיי ווידער אויס-פויגען די שטאדט ירושלים און דעם בית-המקדש, און וועט זיי צוריק-קעהרען זייער פאליטישע פרייהייט, און די יידען האבען געגלויבט זיינע ווערשער און האבען ארויס געלאזען זייער שווערד פון האנט און זענען געווארען רוהיג.

דענסטמאל האבען זיך געלאזען געהן אין ארץ ישׂראל פיעל יידען פון אלע לענדער פון זייער גלות און צוויי גרויסע יודישע העל-דען פסוס און לוליינוס, וועלכע האבען מלחמה געהאלטען פריהער מיט טראיאנוסען און זענען דורך א וואונדער גצל געווארען פון מלכים האנט, זענען איצט ארויסגעטרעטען און האבען געהאלטען די יידען פון גלות צוריק צוגעהערען קיין ארץ ישׂראל.

אז די יודישע האפנונג איז שוין געווען גאנצענט צו גרפילט ווערען, האבען זיך דערנוענט זייערע אלטע שונאים די שומונים און האבען געשריבען א מסיכה אויף די יידען צו אַדריאנוס. זיי האבען איהם געקלערט, אז פל-זמן די יידען האבען נישט קיין בית-המקדש

האט צוגעפאנגען אלע זיינע חילות און איז מיט זיי ארויסגע-
קראמען אויף דעם פערלר האט זיך רבי עקיבא גיט געקאנט איינהאלטען
און האט פון גרויס התפעלות אויסגעשרייען "דאס איז דער מלך
הקדוש!", און האט געדרושט פסוקים פון תנ"ך, בברי אויסצווייזען,
אז בר בוכבא איז דער אמתיער משיח.

דער הייליגער נאציאנאלישער פייער. וואס האט געברענגט אין
רבי עקיבא'ס הארצען האט אויסגעפלאמט אויף די הערצער פון זיינע
מזינענטער תלמידים און פון דעם המון-עם, וואס רבי עקיבא איז גע-
ווען הייליג אין זייערע אויגען. גאר פיעל פון די יודישע חכמים זענען
דענסטמאל געווען געגען דער מרידה. איינער פון זיי, רבי יוחנן בן
תורקא, אז ער האט דערקערט ווי רבי עקיבא רופט בר בוכבא "מלך
הקדוש", האט א געשרי "געגעבען: "עקיבא! גראו וועט אויספארשטען
אויף דינע באקען און משיח וועט נאך אלץ גיט קומען!" גאר דאס
סאלק האט גיט געשעצט די ווערטער פון די געגנער, ווייל רבי עקיבא
איז באמת געווען דער גרעסטער חכם און דער גרעסטער צדיק צוויי-
שען אלע חכמים, און האט געוואהנליך פארשטאנען אין די ענגים
פיעל מער פון אלע זיינע חברים.

עס פארשטעהט זיך, אז האמש קיין גרויסע וויקינג האבען
זענע חכמים גיט געהאט אויף דאס גאנצע סאלק, אבער קיין גרויסע
מוכה פאר דער מרידה האבען זיי מיט זייערע ווערטער אויף גיט געטאן,
ווייל סוף כל סוף האבען זיי אפגעשלאפט די האפנונג אין פיעלע
הערצער, אז מען וועט אויסגעלייזט ווערען פון די צרות און די מלחמה
וועט באגליקען. אויסער דעם האבען זיך די חכמים די געגנער גיט שיען
און גיט ארענטליך געגאנגען מיט בר-בוכבא'ן און האבען זיין גאטען
געשמאצט מיט אזעלכע מעשיות, וואס ווארפען איין אייביגען שאמען
אויף איהם.

די יודישע לעגיונרע דערצעהלט למשל, אז בר בוכבא האט
געזייען זיינע סאלדאטען, אז זיי זאלען זיך נעלבסט א פינגער פון
זייער האנט אבהאקען, בברי ער זאל זיך איבערצייגען, צי זיי האבען
אין זיך גענוג מוט צו געהן אויף א מלחמה, און ביי איהם איז גע-
ווען אויף אזא אופן צוויי מאל הונדערט מויענט מאן מיט אפגעהאקטע
פינגער, ביז וואנען די חכמים האבען אויף איהם גיט אנגעשרייען:
"ווי לאנג וועסטו דו מאכען יודען פאר בעלי-מומים?"

— ווי אזוי זשע זאל איך זיך איבערצייגען, אויב מיינע סאל-
דאטען האבען מוט אדער גיט? האט בר בוכבא געפרעגט ביי די
חכמים.

— ווער עס וועט גיט קענען אויסרייסען א טאנענבוים מיט דעם
וואורצעל רייטענדיג גיך פארביי דעם בוים אויף זיין פערד, זאל גיט
פארשרייען ווערען אין דיין חיל — האבען איהם די חכמים געגעבען
איין געזע. עס פארשטעהט זיך, אז אט די גאנצע מעשה איז מער
גיט ווי א לעגענדע און גיט קיין היסטארישער פאקט, ווייל א קלוגער
און איין ערפארעכער פערלדער וועט גיט מאכען זיינע סאלדאטען
פאר קאליקעס.

אויך דערצעהלט ווייטער א לעגענדע, אז בר בוכבא האט גע-
רעדט גראדע ווערטער אקענען גאט זאגענדיג: "העלף אונז גיט גאט,
אבער אויך אונזערע פינגער זאלסטו גיט העלפען!" מיט אזעלכע

המוקדע, איינער פון די גרעסטע תנאים אין יענע צייטען, איז געווען
זייער א נאהמער קרוב.

די יודישע היסטאריע דערצעהלט אונז גאר נישט ווענען בר
בוכבא'ס ערשטע יאהרען: מיט וואס האט ער זיך געשעפטיגט? ווי
אזוי איז ער געקומען צו דער מעלה, צו זיין דער גרעסטער אנפיהרער
פון זיין פאלק אין דער צייט, אז עס זענען געווען אזעלכע צוויי גרויסע
העלדען ווי פפוס און לולייגוס? גאר ווי עס ווייזט אויס איז די העכסטע
סקה געווען זיין יחוס אבות, ווארום, ווי ביי אונז גלויבט מען, געדארף
זיין דער גואל צדק פון דעם שבט יהודה.

גאר אויסער זיין יחוס האט ער אין זיך געהאט אלע מעלות,
וואס איין אנפיהרער געדארף האבען. ער איז געווען א גבור און אפעל
מלחמה ווי יהודה הסבכי; אלע בר בוכבא'ס מעשים און אויספיהרונגען
געווייזען, אז די קאלע פון א יודישען ערלייזער האט איהם געהער
געפאסט.

איינער בר בוכבא האט אויסגעהויבען געענטליך א מרידה א-
קענען רויס איז רבי יהושע בן חנניה געשטארבען. דער תנא, וואס איז
געווען זעהר א קלוגער און אנעלאסענער מאן, האט אלץ אפגעהאל-
טען דאס יודישע געדרוקטע פאלק פון א מרידה. גאר ווי ער איז גיט
שטארבען און דער בעריהמער תנא רבי עקיבא איז געווארען דער
ערשטער פון אלע חכמים, אזוי באלד איז דאס פאלק געווארען איין-
רוהיג און האט אנגעהויבען שטארבען ווענען א מרידה.

בר בוכבא האט זיך מיט זעהר קלוגע עצות און תפילות און
מיט א גוטען סדר אנגעהויבען גרייטען צו א מלחמה מיט די רומער.
דורך זיין געזע האבען די יודישע שמידען, וועלכע האבען אויסגעאר-
בייט געוועהר פאר די רוימער, געמאכט דאס געוועהר פון זעהר שילעכטען
איינען און עס האט זיך צעבראכען ווי גאר זיי האבען זיך אנגעהויבען
שלאגען. און פאר די יודען האבען זיי געשמידט געוועהר פון גוטען
שטארמען איינען און מען האט עס געהאלטען אין היילען און גרויסער
פון קאלף, וואס זענען זעהר פיעל דא אין ארץ ישראל. פון אלע
ווייטען האט מען שטילערקייט געבראכט פיעל ברויט, וואס מע האט
גוט געהאלטען, אז די רוימישע הערשער, וואס זענען געווען אין ארץ
ישראל, זאלען דערפון גאר נישט וויסען. מען האט פערריכט און אויס-
געשעקט אלע וועגען, בברי דעם יודישען חיל זאל זיין לייקט איבער
געהן פון איין ארט אין דעם צווייטען. הקלל בר בוכבא האט צוגעגרייט
דאס פאלק צו אלעמל מלחמה, וואס וועט זיך פיהרען מיט א גוטען
סדר, גיט ווי די פריהעריגע מרידות זענען געווען.

זיין בעל געזע און מיטהעלפער אין זיינע מעשים איז געווען
רבי עקיבא, וועלכער איז געווען דאמאלס אלט לערך א יאהר הונדערט
און דאך איז ער געווען גאך גענוג שטארק, אום צו ריינען פון איין
שטאדט אין דער אנדערער, וואו יודען וואנען אין אזיע און אפריקא
און אויסצורייצען דאס פאלק געגען די רוימער. רבי עקיבא האט דאס
איבער געמיטען בר בוכבא'ס גאטען אויף בר בוכבא. דאצו האט ער
געזאגט אפסוק: "דרך בוכב מיעקב וקם שבט מישאל" ד. ה. "עס איז
ארויס געטרעטען א שמערן פון יעקב'ן און עס איז אויסגעשטאנען
א הערשער פון ישראל."

אז אלע איז שוין געווען גרייט צו א מלחמה און בר בוכבא

מעשיות האפען איהם די חכמים בעצאהלם פאר זיין שטארקער ליבע צו זיין פאלק!

ענדע קובנט.

שלמה בער מאן.

א בריף אין דער רעדאקציע.

ה' חיות איז גיט צופרידען, וואס ד"ר הערצל, אלס הויפט-אנפיהרער פון די ציוניסטען, אלס שאפער פון די ציוניסטישע האנד-גרעסען, אלס בעריהמטער פאלקס-רעדנער, שרייבט ראמאנען. איך בעמערק דאנען, אז ד"ר הערצל איז פאר אלעם שריפטשטעלער פון פאך, און איז באריהמט אלס אויסגעצייכענטער ארבייטער דוקא אין דער שטער ליטעראטור. ער רעדעט זיך אלס קעניג דעם פעליטאנס. זיינע פעליטאנען זענען שטענדיג גערעכענט געוועזען אלס אויסגעצייכענט, אינהאלטסרייך, קינסטלעריש און מייסטערשאפט. אויסערדעם זענען באריהמט אייניגע פון זיינע דראמען, וועלכע ווערען אימער געשפילט אין די טהעאטערן און זענען בעליבט ביים פובליקום. בעריהמט זענען אויך זיינע "פילאזאפישע ערצהלונגען". דורך דעם וואס ער איז געווארען דער אנפיהרער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג האט ער גיט פארלארען זיין פרינציפ-רעכט צו זיין א שריפטשטעלער און שרייבען וואס איהם געפעלט. איבערהויפט איז קיין שאנדע גיט ראמאנען צו שרייבען. דער פילאזאף און מאטאליסט טאלסטאי שרייבט אויך ראמאנען. דאס איז איינס. צווייטענס, איז "אלטניילאנד" גיט קיין געוועהנליכער ראמאן. דער ראמאן איז דאך נאר די פארם, אבער דער אינהאלט איז דער נאנצער פלאן פון דעם צוקינסטיגעם "יודען-שטאט" אין פאלעסטינא. דער הויפט-צוועק זינער איז צו נוייזען די מעגליכקייט, ווי דעם גרויסען ציוניסטישען אידעאל צו פערוורקליכען. און דורך אנב צו לעזען די וויכטיגסטע סאציאלע און עקאנאמישע פראגען, וועלכע געאגרוהיגען יעצט אלע סאציאל-פאליטיקער. דער ראמאן איז נאר די אויסגענועהלטע פארם, און מיר מוזען צו געבען, אז "אלטניילאנד" איז אנגעניאלעס בוך, מיט וועלכעס מיר יודען בכלל און ציוניסטען בפרט קענען שטאלץ זיין.

אויף איז ה' חיות גיט צופרידען, וואס אזא ערנסטער דענקער ווי "אחד העם" שרייבט ביים ענהע קריטיק אויף א פאנטאסטישען ראמאן. נישקשה, זאגאר ערנסטער און גרעסערע דענקער אלס "אחד העם" מענען זיך גיט שעמען צו שרייבען קריטיקען אויף "אלט-ניילאנד", אבער גענעכט איז ער אז די קריטיק דארף גיט זיין בייסענד, די קריטיק דארף ערנסטער און וויסענשאפטליכער זיין, גיט צו משה-פען זיך צו קלייניגקייטען און מאכען פון דעם טפל איינעיקער, און דעם עיקר גיט בעמערקען — און אויסלאפען.

א לעזער.

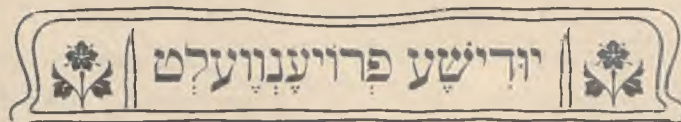
ערקלערונג.

דער קאמיטעט פון "בני ציון", אנערקענענד דעם פראטעסט פון ד"ר גארדוי געגען "אחד העם" פיר צייטפאסענד און גייליך צו דער ציוניסטישער בעוועגונג און רעכענענדיג דעם "אחד העם" און זיינע אנהענגער גיט נאר פאר גיטציוניסטען, נאר אויף פאר געגנער פון ציוניזם, וואס שטרעבען מיט רעכטע און אנגערעכטע מיטלען צו אונטערנאמען דעם ציוניזם, האט בעשלאסען: (1) אויסצודריקען

זיינע ערביטערונגס-געפיהלען געגען "אחד העם" פאר זיין צערשטער-רונגס-ארבייט אין אונזער בעוועגונג. (2) פראטעסטירען געגען די שרייבער און די צייטונגען, וועלכע פארמאסקירען זיך אלס פער-טיידיגער פון "אחד העם" פבליק און בענוצען זיך מיט דער געלענענהייט צו גידיג מאכען די פארשטעהער פון דער ציוניסטישע ארגאניזאציע. (3) אויסצודריקען זיין פערטרויען צו ד"ר הערצל און צו אלע פארשטעהער פון אונזער בעוועגונג.

ווארשא, א' חדרה"פ תרס"ג.

דער קאמיטעט פון "בני ציון".

I. אלגעמיינע נייעס.

— דער פערציגן פון פרויען-דאקטוירים וועט היינטיגען ווער ענדיגען בויען אין מאסקווא אפרייט פאר פרויען, וואס קענען נישט מעהר, איבער וועלכע סבה עס איז, ארבייטען אלס פרויען-דאקטוירים. — די פעטערסבורגער צייטונגען שרייבען, אז דער קאמיטעט, וועלכער בעשעפטיגט זיך מיט דער פראגע פון די רעפארמען, וועלכע מען זאל איינפירען אין די רוסישע אוניווערסיטעטען, האט בעשט איינ-שטימיג בעשלאסען צו ערלויבען אריין צו נעמען פרויען אין די אוני-ווערסיטעטען.

— אין פינלאנד האט מען אפריי געמאכט פאר איין אינספעקטאר איבער די פאבריקען.

— דער קונאט אין מארילענד האט ערלויבט פרויען צו ווערען אדוואקאטען.

II. יודישע נייעס.

— נישט לאנג איז געווארען 26 יאהר וויט עס זענען געווארען אין רוסלאנד פרויען דאקטוירים. די ערשטע פרויען דאקטוירים אין רוסלאנד זענען געוועזען צוויי יודישע מיידלעך פון הערסאן: הערצענשטיין און בערלינגערבליי. די דאזיגע ביידע פרייליינס האבען צווערשט געוואלט אנקומען אין פעטערסבורגער אוניווערסיטעט, נאר מען האט זיי דארטען נישט אנגענומען און זיי זענען געפארהען נאך בערלין, אז זיי האבען גע-ענדיגט וויער שטודירן זענען זיי צוריקגעקומען אין רוסלאנד, דער-צענשטיין איז אבער קראנק געווארען און געשטארבען און בערלינגער-בליי איז אוועק אין פילאדעלפיע (אמעריקא), וואו זי האט בעקומען א שטעלע אין א קראנקענהייט.

די פרינציפן העלענע פון נאכטען אלטגעבורנ אין רוסלאנד האט אין חודש מערץ בעזוכט די יודישע אבטיילונג פון דער פרויען חברה צו שידען פרויען, וואו זי האט פערבראכט א גאנצע שעה. פאר איהר אוועקגעהן האט זי אויסגעדריקט איהר צופרידענהייט מיט דער ארבייט פון דער יודישער אבטיילונג.

א קאכשולע אין ניו-יארק.

ווי פעסט אין דער דעה און קלוג די אמעריקאנישע פרוי איז און פארשטעהט אין יעדעם געלטער דאס פראקטישע קענען, ווייזט זיך אין די פרייע שולען פאר מיידלעך, וואס פארטעהרען זיך אויף יענער זייט ים פון מאג צו מאג.

צום מוסטער וויל איך דא דערצעהלען פון איין פרינציפאלע פאר קיך און הויזווייטשאפט אין ניו-יארק.

אזא אַמעריקאנישע מאַדע איז ווערט ביי אונז אויף גאָנצטון.
צו גרינדען אין יעדער שטאָדט אַזוינע שולען. מיידלעך זאלען זיך
אויסלערנען אַ ווייטשאפט פירען און קענען גוטע שטעלען בעקומען
אדער ביי זיך אין דער היים גוטע בעל-הבית'סעס צו זיין. ל-7

רעדאקטאר: מ. ספּעקטאר.

פּערלאַנג פּאָלקספּילדונג.

די קאנדיטעריי פון ברידער קאמליצקי

אין ווארשא:

(1) נאוואליסקי נומער 8 ביי האמטל "ראססיא" (2) פיליע: אייזערנער
טהויער נומער 8 ביים זאקסישען גארטען
(מעלעפא 1148 נומער)

נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען פון קאנדיטעריי זאכען, ווי: מארטען, מאראו-
שענע, קאנפּעקטען, פיראמידען און פיראזשעס. די אלע מארטען קען מען צו
פסח בעקומען אין שטרענגסטע כשרות. בעשטעלונגען פון פרעמדע שטערט
ווערען פּינקטליך פערפערטיגט און ארויסגעשיקט אויף מיטעלמעסיגע פריי-
זען, ווען מען שיקט צו 25 פראצענט האנד נעלד. 15-6 (174)

!!! וויכטיגע נייעס !!!

עס איז ערשינען פון דרוק א נייע, וויכטיגע כריסטאמאטיע גרינדליך
אויס צו לערנען די רוסישע און דייטשע שפראכע אין זשארגאן און קאלי-
גראפישע פראפּיסען. ביידע פון ה' יוסף גאָראַדינסקי. דער מחבר פון הויז-
קארעספּאָנענט.

פרייז מיט פארטא 40 קאפּ. בוכהענדלער בעקומען ראבאט.
אויך איז ערשינען א פיערמע נייע אויפלאגע פון דעם הויז-קארעס-
פאנדענט. מיט פיעל אויסגעשטעלונגען אין דעם טעקסט רוסיש-זשארגאן
און מיט א נייע צונאבע דייטש-עברעיף און קאליגראפישע פראפּיסען.

פרייז מיט פארטא 80 קאפּ. בוכהענדלער בעקומען ראבאט.
אויך געפינט זיך ביי מיר אין ביכהענדלונג מיין אייגענער פערלאנג
פון דיר רובינ'ס ווערק: (1) החיים והמות; (2) סגולות בעדי חיים;
(3) מלחמת הנגלה והנסתר; (4) סגולות הצמחים; (5) מערכת טעמי המצות.
אויך געפינט זיך ביי מיר אלערליי השכלה ספרים פון אדע
פערלאנגען, ספרי חנוך, מליצה ושיר וספרי רומעל פון אנדערע
פערלאנגען און אייגענע.

אררעסעט:

Книжный магазинъ С. Розумовскаго, Бердичевъ.

177 10-6 אדער אין דער פיליע: Варшава, Належки 34, Арону Цейлингольд.

מכתב-עתי בשפת עבר לכל עניני היהודים והיהדות בכל הארצות
יוצא לאור בלונדן אחת בשבוע.

הדגל מכול 16 עמודים גדולים, ובו יבואו בכל גליון מאמר ראשי,
מכתבי סופרים מומחים ובקרים, המפיצים אור על כל מראה וחיון בעולמנו,
הפרק מרחוב היהודים מלא רב ענין וחדשות שנמלו ביעקב, בפרק זה עובדים
סופרים בכל חלקי החבל ואיים רחוקים, המקדימים להביא לקוראנו את
החדשות המענינות ממקומותיהם; בהודעות "החדשות" ילרי-יום "הדגל" תמיד
תראשון הוריו להודיען לקוראיו, בכל מקום שיש יהודים יש לו מוריע-חדשות
פיליפון: בכל גליון וגליון יביא ספור, ציור או תמונת מקורי או העתקת.
בן יבואו בהדגל מאמרי מדע, ומקום רחב הוקצו בו לבקרת ספרים חדשים
שיוצאים לאור. — מודעות זה החלק הנכבד לבני עמנו הסוחרים, ובהיות
הדגל נפוץ בין כל אחינו שבכל ארצות תבל תביאנה המודעות-המסחריות
רב טובה למוכרים ולקונים.

מחיר "הדגל" לשנה 6 רובל, בערך זר לחצי ולרבע שנה. לשלוח
שטרות-רומי או מרקאות-הפוסתה בנות 10 קאפּ אר הדרקציה:

"Hadagel", 6 Tenter str. North London E.

או אל אחר מסוכנינו ברוסיה:

Издат. Тушія Варшава. — Редакцію Гацефира, Варшава.

Редакцію Гамелиць, Ст.-Петербургъ,

Н. Кагановичъ, Варшава, Належки № 38.

Л. Тыкочинскому, г. Вѣлостокъ.

דעם נאסט קומט א קענען פרוי פארמער, א לעבעדיגע בלאנדע
פריי פון א יאהר דרייסיג ביז פערציג. אויפ'ן קאפּ טראגט זי א שיינ
עלעגאנט שפיצען-הייבל, א ווייס פיקעקלייד און א ווייס קלאר פארטוף
זענען איהרע אסטס-קליידער.

איהרע שילערניגס זענען פארשידען. איין קלאס זענען אירלאנד-
דישע מיידלעך, גאר נישט געבילדעט, וואס זענען בעקומען קיין
אמעריקא זוכען ארבייט. פאר דריי ביז פיער זאלאר לערענט זיי פרוי
פארמער אויס א קיך פירען און גאָ צוויי וואכען געהען זיי ארויס
פון דער שולע פארמיגע קעבינס. נישט דאס בלויסע קאכען לערנען
זיי דא, מען שטעלט זיי אויף אויס, ווי אזוי ביים מיש צו באדיענען,
מען געוועהנט זיי די האר און די גענעל צו פילעווען און ריין צו
האלטען א. ד. ג.

דער עיקר צוועק פון דער דאזיגער שולע איז אָפּער, מיידלעך
פון רייכע הייזער אויסצולעהרנען גוטע בעל-בית'סעס צו ווערען. אכט
מיידלעך לערנען אין איין קלאס און באצאהלען איין זאלאר ביז
אנדערהאלבען זאלאר פאר איין לעקציע. דער נאנצער למוד האט
זעבס קורסען און אין יעדען קורס זענען דא צעהן לעקציעס. די דא-
זיגע לעקציעס זענען ביי די אַמעריקאנישע מיידלעך איין אינטערע-
סאנטער שפּיל און עס איז שוין אזוי געקומען אין דער מאדע אריין,
אז יעדעס מיידל, אזוי ווי זי ווערד גאר א בלה, פיהלט זי זיך פאר-
פליכטעט די דאזיגע קורסען צו בעזוכען. עס ליגט אין איהר אייגענעם
אינטערעסע די קיך אין דער שולע גוט צו פירען, ווארום ווען די
מאכלים זענען אָנגעקאכט מוז זי זיי אליין טאקי אויפּעסען. די מייד-
לעך קאכען זיך אליין די עסענס און אייגע באדיענט די אנדערע.

די מייסטען שילערניגס טאכען דורך אלע זעכציג לעקציעס, און
צו ערלערנען איז גאר נישט ווייניג. דא אים ערשטען קורס ווערד
געלעהרנט א פייער אנלעגען, ווי אזוי זיך בעגעהן מיט דעם גאָ-
קאכער, ווי אזוי צו צוריקטען ערדעסער און אייער, פראטען פעניצלעך
און עפעל, קאנווע קאכען, ברויט באקען, קאכען זופען און "סודינג".
דער צווייטער און דער דריטער קורס באשעפטיגט זיך מיט דער
שונערעקען קיך, צו קאכען פארשידענע שפייען. דער פערטער קורס
לעהרענט טאכען אלערליי סאלאט, דעסערט, קאנסערווען און קאנדי-
טען. דער פינפטער קורס לעהרענט די באדיענונג אין אַנשטעלדיגע
הייזער. די יונגע מיידלעך, ווען זיי פארלאזען די שולע, האָבען זיי
געלעהרענט די פארלאנגע רייפּען, פויטיריען, קעהרען און אָפּשטויפּען,
צו מיש גרייטען, דאס געפּעס רייניגען און אויפּרויסען, זיי פארשטע-
הען זיך אויף וויין און אויף אנדערע משקאות, זיי זענען מיט איין
ווארט גוטע בעל-הבית'סעס. די דירעקטארין געהט מיט די שילערניגס
אויף אין מארק אריין איינקויפּען, זיי לערנען זיך אויס מבינות אויף
אלע מאַרק-אַרטיקלע און די פרייען פון יעדען פּיעצל. דער זעכסטער
קורס פירט די מיידלעך אין די שפיטעלער אריין, זיך אויסצולערנען
ווי אזוי ארום קראנקע צו געהן.

אָפּטמאל קומען באריהטע קאך-קונסטלער אין די שולע אלס
געסט און האלטען פארטרעגע פאר די שילערניגס און מאכען זיי
בעקאנט מיט די קאך-קונסט פון די מיליאַרדערס הייזער און פון די
ערשטע קלאס אויף די שפיטען.

אבאנעמענט אויף די טעגליכע צייטונג

„דער פריינד“

ארויסגעגעבן אין פעטערבורג פון ש. גינזבורג און ש. ראפאפארט.

„דער פריינד“ געהט ארויס נאך דעם פראגראם פון גרויסע אלגעמיינע טעגליכע צייטונגען. ער בריינגט אלע מאג צוגלייך מיט די גרעסטע צייטונגען, טעלעגראמעס, נייעס און בריעף פון דעם אלגעמיינעם ווי אויף פון דעם יודישען לעבען אין רוסלאנד און אין אויסלאנד.

„דער פריינד“ גיט ארטיקלען איבער ופאליטיק, איבער פראגען פון אלגעמיינעם און יודישען לעבען און איבער אלע יודישע ענינים.

„דער פריינד“ גיט נייע אבאנענטען תשובות פון ספעציאליסטען אויף פראגען איבער געזעצען און רעכטע און איבער טעכניק און מלאכה.

„דער פריינד“ גיט אפ פיעל ארט אויף ערצהלונגען, פעלעטאנען און וויסענשאפטליכע ארטיקלען. פון צייט צו צייט, ווי ווייט מעגליך יעדע וואך, בעקומען די אבאנענטען בעזונדערע ביילאגען, וועלכע ענטהאלטען ראמאנען, ערצהלונגען, שירים און וויסענשאפטליכע ארטיקלען.

די נאכגעטסטע מיטארבייטער פון „פריינד“ זיינען:

ד"ר י. לוריא (דער פרייהערדיגער רעדאקטאר פון „יוד“), ד"ר ח. ד. הורוויץ (דער פרייהערדיגער רעדאקטאר פון דער „פאלקס-צייטונג“).

אין „פריינד“ ווערען געדרוקט ארטיקלען, ערצהלונגען און שירים פון:

ש. י. אבראמאוויטש (מענדעלי מוכר-ספרים), ש. אש, ח. נ. ביאליק, גוט מארגען, י. דינעוואהן, א. דרויאנאוו, ד"ר ש. הלוי, ליפמאן לעווין, ד"ר י. ליאקובאוויטש, ד"ר ג. לעווין, א. ל. לעוויןסקי, מ. ל. ליליענבלום, מ. ספעקטאר, ש. פרוג, י. ל. פרוק, ד. פרישמאן, ד. פינסקי, י. י. פראפוס, י. ח. ראבניצקי, מארריס ראזענפעלד, י. ח. רחליון, ש. ראזענפעלד, א. רייזען, שלום-עליכם, י. שטיינבערג, און אנדערע יודישע פאלקס-שרייבער.

„דער פריינד“ האט אייגענע שטענדיגע קארעספאנדענטען אין אלע גרעסערע שטעט אין רוסלאנד און אויסלאנד.

פון אפריל אן וועט דאס גאנצע בלאט געדרוקט ווערען מיט נקודות

נור די אבאנענטען פון דעם „פריינד“ קענען בעקומען פאר ביליגע מקחים די דאזיגע ווערק:

(1) „די שריפטען“ פון י. ל. פרוק, 2-טע אויפלאגע, א גרויסער באנד פון 60 דרוק-בליטען, אנשטאט 2 רובל. — 70 קאפ. מיט פארטא 1.20 רובל.

(2) דריי גרויסע ראמאנען פון י. דינעוואהן, אין פיער בענדער „אבן נגה“ „הערשעלע“ און „יאסעלע“, אנשטאט 2.20 — 70 קאפ. — מיט פארטא 1.05 רובל.

(2-1)

אבאנעמענטס-פרייז:

(202)

אויף 9 חדשים (פון אפריל ביז ענדע יאהר) — 5.25 רובל, אויף א האלב יאהר — 3.50 רובל, אויף א פערטעל יאהר — 1.75 רובל.

בעשטעלונגען מיט נאכנאחמען, ווי אויף די צייטונג, אזוי אויף פרוקס און דינעוואהן ווערק ווערען גיט אנגענומען.

אדרעס:

Въ Редацію „Дерь Фрайндъ“ С. Петербургъ, Екатерининскій каналъ, 71.
Redaction „Der Fraind“ Petersburg, Ekaterininski Kanal 71.

